

“Oonks mä tarpeeks hyvä”?

Itsetunnon merkitys musiikinopiskelussa

Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogi
Opinnäytetyö
Maaliskuu 2011

Sari-Anna Pajuja

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Musiikkipedagogi	
Tekijä Sari-Anna Pajuoja			
Työn nimi ”Oonks mä tarpeeks hyvä?” Itsetunnon merkitys musiikinopiskelussa			
Työn ohjaaja/ohjaajat Annu Tuovila			
Työn laji Opinnäytetyö	Aika Maaliskuu 2011	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 52+1	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Työssä paneuduttiin tutkimaan itsetunnon vaikutuksia musiikinopiskeluun ja sitä, kuinka huono itsetunto voi vaikuttaa soittamaan oppimiseen. Työssä annettiin myös apukeinoja itsetunnon vahvistamiseen.</p> <p>Soitonopiskelua pohdittiin sekä alkeisoppilaiden että ammattiopiskelijoiden näkökulmasta.</p> <p>Työmenetelminä olivat kirjoittajan tekemät haastattelut ja pohtiva kirjoitus lähdeaineistoa apuna käyttäen. Haastateltavia ammattiopiskelijoita oli viisi, kolme naista ja kaksi miestä. Haastateltavien vastauksista ilmeni, että kaikkien soitonopiskeluun kuului kiinteästi itsetunnon pohtiminen ja oman minäkäsityksen muodostaminen soiton kautta.</p> <p>Soitonopiskelu havaittiin eri lähteiden perusteella pääosin mielekkääksi, mutta myös selvennettiin, mitkä asiat vaikuttavat huonoon opiskelumotivaatioon tai viihtymättömyyteen musiikkioppilaitoksissa. Onnistumisen kokemukset ja itsensä kehittäminen koettiin itsetuntoa vahvistavaksi asiaksi. Itsetuntoa horjutti eniten epämiellyttävä opettaja, epävarmuus ja jopa pelko mennä tunnille. Kaikissa haastatteluista kävi ilmi, että opettajalla on suuri rooli oppilaan itsetunnon rakentajana.</p> <p>Kirjoittaja halusi tuoda esiin, kuinka oppilas- opettaja-suhde voidaan muodostaa ja kuinka se on toimiva osa oppimista.</p>			
Teos/Esitys/Produktio			
Säilytyspaikka Matropolia Ammattikorkeakoulu/kirjasto/Ruoholahti/			
Avainsanat: itsetunto, musiikkikasvatus, minäkuva, minäkäsitys, soitonopetus, musiikin harrastaminen, itsearviointi, haastattelu			

Degree Programme in Music		Specialisation Music Education
Author Sari-Anna Pajuoja		
Title “Am I Good Enough? “ Implications of Self-esteem for Music Studies		
Tutor(s) Annu Tuovila		
Type of Work Bachelor’s Thesis	Date March 2011	Number of pages + appendices 52+1
<p>Abstract</p> <p>This thesis examines the influences of self-esteem on music studies and how bad self-esteem can affect learning. The author wanted to take into consideration the views of those for whom music is a hobby or a future career.</p> <p>The discussion is based on interviews and reference material. There were five interviewees, three women and two men. All interviewees were music students.</p> <p>The influence and importance of self-esteem was evident in the interviewees’ answers. They all said that they had been thinking about their self-esteem and how they had built their self-image on playing music. The relationship between the student and the teacher was an important part of learning and it was mostly constructed through communication during the lessons.</p> <p>The author wants to inspire music students and music educators to talk about the implications of self-esteem and the important role of the in the development of healthy self-esteem.</p>		
Work / Performance / Project		
Place of Storage Metropolia University of Applied Sciences / Ruoholahti Library		
Keywords self-esteem, music education, self-image, teaching music, self-reflection, interview		

SISÄLLYS

1.	JOHDANTO	2
2.	HAASTATTELUT	5
2.1	Ennen haastatteluja	5
2.2	Haastattelut	6
2.2.1	Haastattelu 1	6
2.2.2	Haastattelu 2	8
2.2.3	Haastattelu 3	11
2.2.4	Haastattelu 4	13
2.2.5	Haastattelu 5	15
2.3	Haastattelujen jälkeen	18
3.	ITSETUNTO	21
3.1	Mitä on itsetunto?	21
3.2	Yksityinen ja julkinen itsetunto	22
3.3	Itsetunnon vahvistaminen	24
3.4	Palaute ja itsetunto	26
4.	MINÄKUVA	29
4.1	Minäkuva ja minäkäsitys	29
4.2	Musiikillinen minäkuva ja minäkäsitys	30
5.	ALISUORIUTUMINEN	33
5.1	Vaarana ajautuminen alisuoriutujaksi	33
5.2	Vuorovaikutus soittotunnilla ja musiikinopiskelussa	35
5.3	Dialogisuus ja oppilaan kohtaaminen	38
5.4	Itsearviointi ammattiopiskelijan apuna	40
6.	TAVOITTEET JA ITSETUNTO	42
6.1	Kuka päättää tavoitteet?	42
6.2	Mitä vikaa on musiikkiharrastuksessa?	44
6.3	Musiikkia ihan itse, ihan itselle	46
	POHDINTA	49
	LÄHTEET	51
	LIITTEET	53

1 JOHDANTO

Onko itsetunnolla lainkaan merkitystä musiikinopiskelussa? Oppilaat soittavat usein heille annettua soitinta, sen suurempia miettimättä ja murehtimatta. Onhan oppilaalla opettaja, joka ehdottaa soitettavat kappaleet ja musiikkioppilaitoksessa opintosuunnitelma kertoo, mitä milloinkin täytyy suorittaa. Itsetunnon merkitystä on onneksi kasvavassa määrin tuotu esiin musiikkikasvatuksessa. Nykyisin kiinnitetään huomiota siihen, etteivät musiikinopiskelijat ole soittokoneita, jotka jauhavat yksinään kopeissaan tuntikausia tullakseen paremmiksi ja paremmiksi soittajiksi.

Itsetunnon merkitystä musiikinopiskelussa ei mielestäni voida sivuuttaa. Itsetunto sekoittuu usein itseluottamukseen ja itsevarmuuteen. Mielestäni on tärkeää erotella itsetunto virheellisistä käsityksistä. Siksi tässä työssä paneudun itsetuntoon, sekä sen hyviin vaikutuksiin, että mahdollisiin huonoihin vaikutuksiin. Haluan tuoda esiin huonon itsetunnon haittavaikutukset opiskeluun, ja auttaa huonoitsetuntoisia oppilaita tuomalla esiin itsetuntoa vahvistavia seikkoja.

Haastattelin tähän työhön viittä ammattiopiskelijaa. Haastateltavista opiskelijoista vain harva mainitsi mitään itsetunnosta, varsinkaan huonoista kokemuksista tai siitä kuinka huonot kokemukset olisivat heihin vaikuttaneet. Avatessani haastatteluja asioiden syyt ja seuraukset pomppasivat loogisina esiin ja ne oli helppo kertoa tekstinä.

Haastatteluosio on työn luvussa viisi. Haastatteluista otettuja katkelmia löytyy tekstin seasta, ja ne on merkitty H1- H5.

Haastattelemieni ammattiopiskelijoiden kertomusten kautta pohdin, miten opetus on vaikuttanut heihin ja varsinkin heidän musiikilliseen itsetuntoonsa.

Avatessani haastateltavien kertomuksia, pohdin samalla omaa matkaani pienestä torvioppilaasta tulevaksi musiikkipedagogiksi. Näin omat kokemukseni vahvistuivat ja

selkeytyivät odottamattomalla tavalla. Muut työstä löytyvät esimerkit perustuvat omiin tai opiskelutovereideni kokemuksiin.

Tämä opinnäytetyö, sen sijaan että se olisi ollut matka muihin ammattiopiskelijoihin, olikin matka minuun itseeni. Tutustuin siihen, millainen minä olen muusikkona, musiikin oppijana ja myös muiden kuuntelijana. Muiden reflektoinnin sijaan suurin reflektointi kohdistuikin minuun itseeni. Oli valaisevaa huomata, kuinka samankaltaisia omat ja muiden toimintatavat olivat keskenään. Itsetunnosta ja opettajan merkitykseen oppimisessa puhutaan harvoin kovaan ääneen. Otin asian esille ystäväni ja kanssaopiskelijoiden kanssa ja huomasin, etten ollutkaan yksin minkään opiskeluun liittyvän asian kanssa, vaan olin muiden kanssa samassa veneessä.

Pohdin tekstissä paljon opettajan merkitystä oppilaan opiskeluun, mutta eritoten sitä, miten oppilaan omat tuntemukset ja tietämykset vaikuttavat soittamaan oppimiseen ja musiikinopiskeluun. Mietin myös, kuinka oppilas voi itse vaikuttaa samaansa opetukseen.

Kirjallisuus, jota luin, oli musiikkikasvatusoppikirjoja, ja itsetunnosta kirjoitettuja opinnäytetöitä. Oman instrumenttini vuoksi luin myös käyrätorvikirjallisuutta. Osa lähteistä oli tuttuja menneiltä opiskeluvuosilta ja pystyin hyödyntämään aikaisemmin tekemiäni esseitä. Itsetunnon ja minäkuvan määritelmiä etsin myös psykologian oppikirjoista. Tärkeimpiä lähteitä olivat Liisa Keltikangas-Järvisen kirja "Hyvä itsetunto" (1994) ja Kimmo Lehtosen "Maan korvessa kulkevi.." (2004). Kimmo Lehtosen kirjaa lukiessani sain idean tähän työhön.

Aloitan työni kertomalla tekemistäni haastatteluista. Ensiksi kerron ajatuksista ennen haastatteluja ja seuraavaksi siirryn itse haastatteluihin. Haastattelujen jälkeen summasin yhteen haastateltavien positiiviset ja negatiiviset kokemukset. Syvensin haastatteluista saamaani tietoa haastatteluja seuraavissa luvuissa. Haastattelujen jälkeen kerron itsetunnon määrittelemisestä, ja siinä yhteydessä annan vinkkejä itsetunnon parantamiseen. Itsetunnon jälkeen luvussa neljä käsittelen erilaisia minäkuvia ja minäkäsityksiä. Luvussa neljä erottelen minäkuvasta musiikillisen minäkuvan ja musiikillisen minäkäsityksen. Luvussa neljä kerron myös itsearviointista ja vuorovaikutuksesta, dialogisuudesta ja oppilaan kohtaamisesta. Alisuoriutumista ja siihen ajautumista käsittelen luvussa viisi. Luvussa kuusi pureudun opettajan

merkitykseen oppilaan itsetunnon tukijana. Kuudennessa luvussa paneudun myös opiskelun tavoitteellisuuteen ja musiikin harrastamiseen.

Opinnäytetyölläni haluan kertoa musiikinopiskelusta, mutta myös siitä, mistä soittaminen aina alkaa, eli musiikin harrastamisesta. Haluan tuoda esiin musiikinopiskelun hyviä puolia, mutta myös kertoa varoittavia esimerkkejä siitä, miten musiikinopiskelusta tai musiikin harrastamisesta voi kadota ilo ja soittamisesta saattaa tulla puisevaa pakkopullaa. Varoittavat esimerkit ovat kuin poijuja, jotka voi väistää kun ne tulevat näköpiiriin.

Opinnäytetyöni on tarkoitettu sekä musiikinopiskelijoille että opettajille, ja tietysti myös niille jotka eivät ole kumpaakaan edellä mainituista. Toivon, että opinnäytetyöni herättää lukijassa ajatuksia musiikinopiskelua suurempana kokonaisuutena kuin, pelkästään soittotunteina ja etenemisenä. Muusikon uralla ja opettamisessa, samoin kuin monessa muussakin asiassa, matka on usein tärkeämpi kuin määränpää. Onko tie kivinen, vai sujuuko kaikki kuin ruusuilla tanssien?

2 Haastattelut

2.1 Ennen haastatteluja

Haastattelin työhöni musiikin ammattiopiskelijoita kerätäkseni tietoa siitä, pohtivatko opiskelijat itsetuntoaan tai mahdollisia itsetunto-ongelmia. Halusin selvittää, miten opiskelijat puhuvat minulle itsetunnosta ja kokevatko he hyvän tai huonon itsetunnon vaikuttavan musiikin opiskeluun, tai musiikin opiskelun vaikuttavan itsetuntoon. Olen huomannut opiskeluaikani, ettei itsetunnosta puhuta juurikaan kavereiden kesken, eikä oman soitonopettajan kanssa.

Aloin tekemään haastatteluja Kaija Huhtasen kirjan ”pianistista soitonopettajaksi” (2004), pohjalta. Huhtanen esittelee kirjassaan Virta-menetelmän. Se perustuu elämäkerralliseen haastatteluun, jossa kaksi ihmistä keskustelee keskenään haastateltavan elämäkuluista ja merkittävistä tapahtumista. Alun perin käärmemenetelmänä esiin tullut haastattelumetodi on peräisin englantilaisilta kasvatustieteilijöiltä Pam Denicoltelta ja Pam Maureenilta (1990). En käyttänyt virtamenetelmää suoraan, vaan se toimi ideana ja haastattelun pohjana.

Haastattelu oli keskustelumuotoinen ja se helpotti molempien osapuolien, haastateltavan ja haastattelijan, tehtävää. Haastateltavia oli viisi henkilöä ja he kaikki olivat ammattiopiskelijoita. Ikähaarukka oli 20 - 24 vuotta ja kahta lukuun ottamatta he opiskelivat ammattikorkeakoulussa. Haastateltavana oli kolme naista ja kaksi miestä. Yksi haastateltavista opiskeli toisella asteella konservatoriossa ja yksi oli valmistunut ammattikoulusta ja teki tällä hetkellä täydennysopintoja.

Aloitin haastattelun antamalla haastateltavalle apukysymyksiä etukäteen, jotta henkilö voisi miettiä nyt jo kaukaisempia tapahtumia, ensimmäisiä opettajiaan ja soiton ensivaiheita aivan rauhassa itsekseen. Apukysymykset keksin itse, ja ne olivat haastatteluissa koko ajan mukana. Etenin kysymyksissä haastateltavan mukaan ja kysymysten järjestys ei ollut aina sama. Ensimmäisistä opettajista ja kokemuksista etenimme merkittävien tapahtumien kautta ammattiopintoihin ja edelleen kysyin opettajista ja tärkeistä tapahtumista. Haastattelut tallensin nauhurille, josta litteroin ne auki.

Haastateltavat piirsivät minulle elämänjanan, joka oli haastattelun tukena. Piirrookseen oli aikaa noin 15 minuuttia ja poistuinkin siksi aikaa luokasta, jolloin he saivat rauhassa miettiä omaa elämäänsä musiikin opiskelun kautta. Olin itse piirtänyt omasta elämästäni tällaisen janan ja näytin sen jokaiselle haastateltavalle malliksi. Osa haastateltavista teki samanlaisen, mutta osa keksi aivan oman tavan kuvata elämäänsä.

Elämäjana auttoi haastateltavaa hahmottamaan omaa polkuaan musiikin ammattiopiskelijaksi ja kertomaan siitä minulle. Elämänjanan ja apukysymysten kanssa puhuimme haastateltavan soittotaipaleen läpi. Apukysymykset ovat työssäni liitteenä. Elämänjanat eivät ole liitteenä, koska ne olivat tarkoitettu vain apuvälineeksi haastattelutilanteeseen.

Aluksi pohdin, mahtavatkohan ihmiset kertoa minulle mitään omasta elämästään. Yllätyin kuitenkin positiivisesti, kun kukaan ei ujostellut, eikä ollut tuppisuuna. Kaikki kertoivat avoimesti omista kokemuksistaan, vaikeistakin. Itse puhuin haastatteluissa omista kokemuksistani, ja se saattoi olla avuksi haastateltavalle, kun minäkin annoin itsestäni jotain, enkä vain ollut kysyjänä.

Haastattelut ovat nimettömiä, ettei haastateltavia voida niistä tunnistaa.

2.2 Haastattelut

2.2.1 Haastattelu 1: Liikaa musiikkia & huutava opettaja.

"musta tuntu, että mulla oli liikaa musiikkia..ja niin tuntuu vähän vieläkin.. Mä halusin ett se on harrastus ja sit kun koulukin oli niin sitä musiikkia."

Ensimmäinen haastateltavani oli 20-vuotias nainen, joka opiskelee toisella asteella viimeistä eli kolmatta vuottaan. Hän soittaa klarinettia ja on ajautunut siskonsa perässä Helsinkiin ja ammattiopintoihin konservatoriolle. Hän kävi musiikkiluokan ja piti siitä paljon, mutta vaihtoi yläasteella normaaliin kouluun, koska alkoi kärsiä niin sanotusta musiikkihäykystä. Musiikinharrastamista hän kuitenkin jatkoi koko ajan. Lukion hän kävi Sibelius-lukiossa, jossa musiikilla on suuri osa koulunkäynnissä.

Suurimpia vastoinkäymisiä soittotiellä haastateltavalle on ollut huutava opettaja, josta hän ei uskaltanut kertoa vanhemmilleen. Mutta lopulta kun hän kertoi, niin hän sai heti vaihdetuksi toiselle opettajalle. Opettaja halusi opettaa lasta samalla tavalla kuin ammattiopiskelijaa. Tavoitteet olivat liian kovat ja oppilaan paineet olivat tunnille mennessä jo suuret. Silloin kun oppilas ei onnistunut, opettaja alkoi huutaa.

"Mä muistan ett aina ennen soittotuntii ja illalla mä vaan itkin kun mä tajusin ett mä en oo harjotellu tarpeeks, ett mä oikeesti pelkäsin mennä sinne tunnille.. en mä kertonu siitä vanhemmille jostain syystä.. mut sit kun mä kerroin ni ne oli ihan ett olisit sanonu!"

Tavoitteiden ristiriita, josta oppilas ja opettaja eivät puhuneet lainkaan keskenään, eikä opettaja ajatellut mitä oppilas soitoltaan haluaa. Ja kun oppilas ei sanonut huudoista mitään kotona, vanhemmat eivät olleet tapahtumista tietoisia.

"Mä halusin, ett se on niinku harrastus ja sillee...sit se kysy multa ett kuin usein mä harjottelen ni kun mä vastasin ett pari kertaa viikossa ni sit se vaan alko huutaa siitä että jos sä oikeesti haluat soittaa ni sun pitää harjotella joka päivä!"

Soitto helpottui, kun hän sai mukavamman opettajan. Puhallinorkesteri, ja sieltä saadut kaverit ovat olleet hänelle merkittävä ilo soitossa. Ja kun hän pääsi sinfoniaorkesteriin soittamaan, niin asenne soittoon muuttui totaalisesti. Luultavasti myös edistyminen soitossa nopeutui, kun ei ollut pelkoa soittamisesta, eikä luultavasti pelosta johtuvaa alisuoriutumista.

Onneksi olivat vanhemmat, jotka tukivat ja auttoivat soitossa, ja onnistuneita esiintymisiä, jotka tasapainottivat huutavan opettajan tuomaa mielipahaa ja angstia soittotunteja kohtaan.

"Mua on aina tuettu tosi paljon soitossa, ett aina kun oli jotain keikkoja niin koko perhe tuli kuuntelee ja mäin sain aina kehuja ja sit mä sain kaikilta kehuja, koska siel oli niin vähän soittajii ett mä olin koko opiston paras klarinetisti ensinnäkii ni missä tahansa oli keikalla niin kaikki tuntemattomatki tuli kehuu ihan hirveesti niin siitä varmaan on lähteny se ett mul on aika hyvä itsetunto ollu."

Kehujen merkitys itsetuntoon on suuri, mutta luulisin tässä tapauksessa että puhutaan vain soittajan musiikillisesta itsetunnosta. Kun musiikillinen itsetunto on rakentunut jo nuorena, niin se sekoittuu ylipäänsä ajatukseen itsetunnosta. Haastateltava ei itse erotellut mitenkään musiikillista itsetuntoa muusta itsetunnosta, ja kun haastattelussa edettiin, huomasin kuinka musiikillinen hänen koko elämänsä on.

"Ni ei sit tehny mieli lopettaakaan kun ajattelee vaa ett vitsi mä oon hyvä..ja sit kun musiikki on perheesä ja suvussa aika vahva kuitenkin ni ei sitä ois millään pystyny..ett mä periaatteessa elin sitä koko elämäni sitä systeemiä"

Vaikka hän halusikin viestittää, ettei välttämättä halua musiikista ammattia, hän ei silti osaa elää ilman musiikkia ja aikoo pyrkiä jatko-opintoihin musiikin pariin. "Liikaa musiikkia" olikin vaihtunut innostukseksi musiikkia kohtaan, ja sinfoniaorkesterin viettelys toimi aina vaan.

"Ja se tietysti toi motivaatiota toi sinfis, että mä tykkäsin ihan hirveesti soittaa siel.. se on niinku..sen takia mä melkein.. tai vaikken mä edelleenkään periaattees haluis musiikkia ammatiks ni se kuitenkin toi sinfikses soitto on niin siisti juttu ett periattees on vähän kiikun kaakun ett pitäskö sittenkin tää olla oma ala, koska siit tykkää niin paljon siit soitosta."

Harjoittelun ja onnistumisien ylä- ja alamäet ovat tuttuja kaikille, niin myös hänelle. Silti hän jaksaa harjoitella. Kehut voivat olla eteenpäin ajava voima, koska niistähän saa hyvän fiiliksen. Johtopäätöksenä on, että ihmisen itsetunto vahvistuu kehuista sekä onnistumisista, ja tämä vahvistuminen motivoi harjoittelemaan.

"Se on ihan sairaan siistii harjottelussa kun tulee semmosia onnistumisen kokemuksia kun harjottelee ja harjottelee ja yhtä-äkkiä se menee ni siit saa ihan mielettömän fiiliksen..ja nyt ku oon alkanu harjottelee enemmän ni niit kokemuksia tulee enemmän ja useammin.. ett palaset lokahtaa sillee.. ja se ei kestä pakosti kauaa mutsen aikaa kun se kestää ni oon ihan kikseissä!! se on mahtavaa, mut sit tulee niit yhtä-äkkisii alamäkii ett mikään ei suju..sellasii kunnon pohjanoteerausii.. onneks niit tulee nykyään entistä harvemmin."

Alisuoriutuminen ja pelko mennä soittotunnille, koska opettaja aina vaan huutaa, onkin vaihtunut tavoitteelliseksi harjoitteluksi, ja musiikista nauttimiseen sinfoniaorkesterissa, sekä myös yksin harjoitteluluokassa.

Tässä haastattelussa tuli useasti esiin palaute ja palautteen vaikutus itsetuntoon.

Luvussa 3.4. kerron tarkemmin aiheesta palaute ja itsetunto.

2.2.2 Haastattelu 2: "Uudella musiikilla on helppo järkyttää kukkahattutätejä"

Toinen haastateltavanani oli 20-vuotias mies, joka opiskelee ammattikorkeakoulussa kolmatta vuotta. Hän on aloittanut huilunsoiton 7- tai 8-vuotiaana ja on tullut lukiosta suoraan ammattikorkeakouluun.

Haastateltava koki, että opettajalla, ja sillä, millä tavalla opettaja suhtautuu oppilaaseen, on ollut aina todella suuri vaikutus hänen soitonopiskelussaan. Hän on myös huomannut, kuinka jokaiselta opettajalta saa omat juttunsa ja neuvonsa. Neuvoihin täytyy kuitenkin suhtautua varovaisesti, koska kokemus jostakin asiasta on jokaiselle aina hyvin subjektiivista.

"Ison oivallus on, että mä en pysty ottamaan keneltäkään opettajalta mitään suoraa kielellistä mielikuvaa sellaisenaan, että mä oon jotenkin alkanut tiedostamaan tosi vahvasti sen, että jokainen ihminen kuvaa jotakin omaa subjektiivista kokemustaan soittotilanteessa, hyvin subjektiivisin käsittein.. että se mikä toiselle on lukitsemista on toiselle ankkuroimista.. että sillä tavalla näin sanat pettävät."

Sanat pettävät - lausuman takana kuulostaa olevan jonkinlainen pettymys tai väärintymmärrys jonkin opettajan sanomisiin. Muuten opettaja- oppilas suhteet ovat olleet koko soitonopiskelun ajan kunnossa ja varsinkin kun opettaja toi tunnille ensimmäistä kertaa nykymusiikkiteoksen, niin into soittoon lisääntyi entisestään. Uusi innostus pulppusi uudenmusiikin kautta ja nykymusiikki kiehtoo haastateltavaa eniten edelleenkin.

"Siis se oli aivan uusi maailma jotenkin niinku tunneskaalaltaan ja se estettiin oli niin uutta ja radikaalia että se tavallaan vetos oikeen siihen murrosikäeseen ehkä vähän aggressiiviseenkin makuun."

Kun jatkamista ja lopettamista alettiin punnita vanhempien kanssa, ei lopettaminen kuitenkaan tullut kysymykseen, koska soittajan identiteetti, eli musiikillinen minäkuva oli jo niin voimakas, että se ohjaili selkeästi eteen tulevia valintoja ja niiden ratkaisuja.

"Muistan erään kappaleen kohdalla, mitä olin hinkannut sillo jonkuu puol vuotta ni alko tulee sellasta itkuputkuraivaria että mä en osaa, tää on ärsyttävää ja mä en kehity yhtään.. mä en halua jatkaa.. mut sit kun avattiin keskustelu vanhempien kanssa niin siitä tuli semmonen olo että en mä halua lopettaa kun tää on joo niin iso osa mun identiteettiä tää musiikin tekeminen että mitä mä teen sillä ajalla, mitä mulle jää jos mä en soita huilua.."

Haastateltavan itsetunto oli rakentunut paljolti soittajaminän ympärille ja hän koki soittamisen niin tärkeäksi, että koska hän oli uhrannut vapaa-aikaansa niin paljon soittamiselle, hän ei olisi keksinyt muuta tekemistä lopettamisen jättävälle aikatyhjölle. Haastateltava ei muista epäonnistumisia soiton alkuvaiheilta, eikä niitä varsinaisesti ole ollut. Onnistumiset ja soiton mielekkyys olivat eteenpäin ajavia voimia soitossa. Selkein suuri eteenpäin työntävä voima oli silti uusimusiikki.

"Että siitä mä voin vielä mainita, että minkä takia juuri uudenmusiikin puolelta tuli että tavallaan tämmösen radikaalin ja ja vihasen kappaleen esittäminen jossain konserttialissa, opiston tavallisessa konsertissa oli niinkun semmonen asia mikä helposti järkyttää kukkahattutätejä.. se oli semmonen driving-force siinä taustalla."

Huonoja muistikuvia opiskelusta ei tullut haastateltavan mieleen, paitsi pitkän mietinnän jälkeen. Hänen mielestään ammattiopiskelun hienous on ollut vapaus tehdä omaa juttuaan. Oma psyyke on ollut joskus kovilla, ja suurimmat ongelmat ovat johtuneet itse asettamista, joskus kohtuuttomistakin vaatimuksista. Kohtuuttomat vaatimukset ovat olleet suurin syy, miksi hän on joskus kokenut alisuoriutumisen tunteita, mutta hän on päässyt tunteistaan eroon kun on tajunnut realististaa omia tavoitteitaan.

"Koen että mulla on hyvin vahva itsetunto sillä tavalla että mä koen olevani psyykeltäni aika terve ihminen, mutta siitäkin huolimatta mullakin on niitä päiviä että tänään meni keikka huonosti, olen huono ihminen, lopetan soittamisen. mutta kun nekin osaa ottaa oikeassa kontekstissa sillee ja mieltä huomenna uudestaan.."

Haastateltava on selkeästi pohtinut omaa psyykettään ja omaa itsetuntoaan paljon, koska puhui siitä avoimesti, ilman kysymyksiä itsetunnosta tai suhtautumisesta itsetuntoon. Haastateltavalla on suora yhteys yleisen itsetunnon ja musiikillisen itsetunnon välillä, koska hän itsekin huomasi ajattelevansa huonon keikan jälkeen olevansa huono ihminen. Kun kysyin arvottiko hän itseään musiikin kautta, hän vastasi kyllä.

"Suurimmaks osaks mä arvotan itteni musiikin kautta kyllä.. yritän mieltä jatkuvasti keinoja jäsentää omaa identiteettiäni jotakin muutakin kautta nimenomaan että kun elämästä ei voi koskaan tietää..että mitä tulee tapahtumaan."

Haastateltavalle soittaminen on niin sanottu uskonnon korvike, jokin semmoinen asia jonka kautta hän pystyy näkemään itsensä jonain muunakin, kuin automaattisena koneena, joka ottaa ärsykeitä vastaan ja toimii niiden mukaan. Kun hän soittaa, hän on muutakin kuin Pavlovin koira. Hän voisi tottua muunlaiseenkin kuin muusikon elämään ja voisi nähdä itsensä onnellisena kahdeksasta neljään tekemässä arkirutiineja, mutta tällä hetkellä hän on vakaasti päättänyt, että isona hänestä tulee hullisti.

Haastattelusta huomasin, kuinka paljon haastateltava oli rakentanut minäkuvaansa musiikillisen minäkuvan varaan. Minäkuvasta, minäkäsityksestä ja musiikillisesta minäkuvasta kerron lisää luvussa 4.

2.2.3 Haastattelu 3: "Mulla ei oo Plan B:tä, vaan mulla on kaksi hyvää A-vaihtoehtoa"

Kolmas haastateltavani oli 24-vuotias mies, joka soittaa käyrätorvea.

Hän opiskelee ammattikorkeakoulussa ensimmäistä vuotta. Hän on valmistunut muusikoksi konservatoriolta. Haastateltava on soittanut monia soittimia, muun muassa alttotorvea, kornettia ja nokkahuilua.

Haastateltavan ensimmäinen soitonopettaja laittoi hänet esiintymään heti, kun se oli mahdollista. Heti kun hän sai soitetuksi jotain, se piti mennä esittämään. Myös puhallin- ja muut orkesterit tulivat heti kuvaan mukaan. Oppilas tottui olemaan lavalla, ja siitä on ollut hyötyä nykyään, koska hän ei nimeksikään jännitä esiintymisiä. Haastateltava piti paljon menetelmästä, että esiinnyttäen heti kun mahdollista, mutta metodologia käytti vain oppilaan ensimmäinen opettaja. Opettajien vaihtuessa tavat muuttuivat, ja esiintyminen jäi. Muutenkin haastateltava piti opettajien suurta vaihtuvuutta ongelmana oppimisen kannalta. Hän nimesi sen suurimmaksi negatiiviseksi asiaksi musiikkiopistoajoilta.

"No siis kun noi opettajat vaihtu, ett oli 3 opettajaa muutaman vuoden sisään ett se oli liian usein, ja sit ne kaikki oli erilaisii persoonia... se oli tavallaan tosi ärsyttävää ett opetusmenetit vaihtu ja tavallaan 3 kertaa aloitti alusta... jäi sellanen fiilis ettei täs mennä yhtää eteenpäin."

Musiikki-innostus lähti musiikkiluokkien kuorosta, ja konsertista johon hän pääsi solistiksi. Siitä jäi hyvä mieli ja se innosti jatkamaan musiikin parissa. Toinen innostaja olivat puhallinorkesterit ja niiden kanssa tehtävät matkat. Varsinkin ne matkat innostivat, joissa otettiin osaa suuriin tapahtumiin, ja joissa tapasi paljon muita soittajia.

Ammattiopinnot tulivat hänelle ajankohtaiseksi vasta armeijan jälkeen, kun oli tunne pakosta päästä jonnekin opiskelemaan. Ensin hän opiskeli tietotekniikkaa, mutta koska soittokunnasta oli jäänyt niin hyvä mieli, hän ajatteli että miksei sitten opiskelisi torvensoittoa. Hän pyrki ja pääsi opiskelemaan toiselle asteelle, konservatoriolle. Sen jälkeen opettaja on pysynyt samana, ja haastateltavan mielestä se on ollut hyvä asia, koska nyt on löytynyt se tapa, jolla on hyvä toimia. Opettajan ja oppilaan visiot tavoitteista ovat nyt samat.

Selkeästi opettajan samana pysyminen on selkeyttänyt ajatusta soitosta ja opiskelusta, muttei kokonaan, koska haastateltava puhui moneen kertaan epävarmuudesta, ja opiskeluista toisella alalla. Kaiken epävarmuuden ja tietämättömyyden pohjalla on kuitenkin halu kehittyä paremmaksi soittajaksi, ja löytää selkeys toimimiseen.

"No siihen liittyy jokin, mikä liittyy kehittymismahdollisuuteen. ett jos mulla ois semmonen vuosi ett mä en kehittyis ni.. jos mä huomaisin ettei mitään ratkaisevaa tapahdu ni sit se varmaan masentais ihan sikana. Mut toi tuntuu tällä hetkellä kehittyvän monet asiat ni se tavallaan tekee siitä sen arvoista että on tuolla kopissa."

Kehittymismahdollisuus ja soittamisen järkevyyt tulivat esiin useassa vastauksessa. Niin kauan kun hän kehittyy, soittaminen on järkevää ja hänen mielestään sitä kannattaa jatkaa.

Suurimmat vaikeudet ammattiopinnoissa ovat tulleet vaikeista päivistä, kun tuntuu, ettei mikään suju. Haastateltava puhui harmaista hetkistä. Harmaisiin hetkiin liittyi uskonpuute soittamista kohtaan, kun ei oikein tiedä pitäisikö kamppailla vai ei. Harmaat hetket ovat kuitenkin hänellä ohimeneviä, ja hän pääsee niistä yli.

Ammattiopiskelun hyvät puolet olivat lähes samat kuin musiikkiopistoajojenkin vastaavat, eli kaverit ja orkesterit. Opettajakin on ollut suuri apu. Tavoitteena on joskus saada orkesteripaikka, mutta silti opiskella vielä jotain muutakin alaa lähitulevaisuudessa, periaatteella, ettei koskaan voi tietää mitä tuleman pitää. Hänellä on paljon muita intressejä, jotka ovat jääneet vähemmälle huomiolle, kun soittaminen on vienyt niin paljon aikaa.

Kysyin, onko se toinen suunnitelma niin sanottu Plan B, mutta sitä se ei ole, vaan se on yhdenveroinen A-vaihtoehto. Vielä hän ei ole päättänyt kumpi suunnitelma toteutuu. Selkeää päätöstä hän ei itse haluaisi itse tehdä, vaan hän odottaa jos se tapahtuisi hänen puolestaan. Tärkeitä valintoja tehdessä on aina suuri pelko valita väärin ja kokea epäonnistumista. Siksi haastateltava ilmeisesti toivoo, ettei valintaa tarvitse vielä moneen vuoteen tehdä. Eikä hänen tarvitsekaan, koska hänellä on vielä monta vuotta opiskelua jäljellä, ja niin kauan kun hän soittajana kehittyy, niin kauan hän todennäköisesti soittaa.

"Mä yritän pohtia sillee järkevästi, mut mä en saa sellasta selkeätä juttua tehtyä niiden (eri opiskelujen) välillä tehtyä. Mun mielestä tää soittaminen on sellainen oravanpyörä, mutta tällä

hetkellä mä huomaan ett mä meen eteenpäin mut samaa aikaa mä huomaan ett se jotenkin..mä siirrän.. kun mä en osaa tehdä päätöstä.”

Haastateltavasta huomasin, kuinka hän halusi järkeistää kaiken toimimisen, ja olla mahdollisimman varma kaikesta tekemisestään, mutta silti hän yritti olla mahdollisimman huoleton ja nauttia soitosta. Hän ajattelee kaiken rationaalisesti, eikä halua heittäytyä uusiin asioihin, kuten muulle alalle, koska tuntee jo uhranneensa niin paljon torvensoiton vuoksi.

Hän ei arvota itseään pelkästään musiikin kautta, vaikka nauttiikin onnistumisista ja itsensä kehittämistä. Vaikka hän epäonnistuisikin esiintyessään, se ei tee hänestä huonompaa ihmistä. Hänen minäkuvansa ei ole pelkästään musiikillinen minäkuva, vaan hänen minäkuvassaan tilaa saavat muutkin minäkuvat. Haastateltavan itsetuntoa sekä horjuttavat, että pitävät pystyssä myös muut elämän osa-alueet.

Haastattelusta huomasin haastateltavan positiivisen ajatusmallin musiikin opiskelua ja tulevaisuutta kohtaan. Jos tällaista positiivista ajatusmallia ei jostain syystä ole syntynyt, on vaarana ajautuminen alisuoriutujaksi. Alisuoriutumista käsittelemme luvussa viisi.

2.2.4 Haastattelu 4: Tuuliajolta Suzuki-opettajaksi

Neljäs haastateltavani oli 24-vuotias nainen, joka soittaa viulua. Hänellä on musiikkipedagogin koulutus ammattikorkeakoulusta ja siitä hän on jatkanut toiseen ammattikorkeakouluun täydennyskoulutukseen. Hän aloitti viulunsoiton Suzuki-metodilla, ja piti metodista paljon, mutta kahden vuoden jälkeen hän vaihtoi oppilaitokseen, jossa ei ollut mahdollisuutta Suzuki-opetukseen. Suzuki antoi hyvän pohjan musiikinopiskelulle ja nykyään haastateltavalla on 12 omaa Suzuki-oppilasta.

Haastateltavan mielestä Suzuki-metodi tarjosi hyvän pohjan musiikkiopinnoille. Hän aloitti soittamisen 5-vuotiaana. Omasta mielestään hän ei varmaan olisi ymmärtänyt nuoteista vielä silloin, mutta korvakuulolta soitto, joka on yksi Suzuki-metodin kulmakivistä, auttoi myöhemmin häntä hahmottamaan nuotinlukua. Suzuki-metodiin sisältyy, että vanhemmat seuraavat tunteja ja auttavat lasta harjoittelemaan, ja tämä oli haastateltavan mielestä kivaa. Soiton harjoittelu äidin kanssa jatkui vielä vuosia, vaikka oppilaitos vaihtuikin, ja opetus vaihtui normaaliin opetukseen.

Miellyttävä kokemus musiikkiopistosta oli, kun hän 9-vuotiaana pääsi esiintymään solistina. Muita kantavia voimia ovat, vanhempien suuren tuen lisäksi olleet kaikki orkesterit, kamarimusiikki, ja ylipäänsä yhteissoitto.

Ensimmäisistä opettajista on pelkkiä hyviä muistoja ensimmäiseen ulkomaalaiseen opettajaan asti, jonka temperamentti oli pienelle oppilaalle liikaa.

Välil siel tunnil vaan pelkäs kun se.. jos ei onnistunu ni sit se saatto sillä vieraalla kielellä tosi vihaisesti..kiroilla, tai ainakin siltä se kuulosti... ni se oli semmosta pelottavaa. En mä muista itkeneeni välttämättä, mut kyl siin niinku säpsähti.

Harrastamisen ja ammattiopintojen suhteen haastateltava ei kokenut suurta eroa, koska oli aina harjoitellut jonkin verran. Ammattiopintojen alkaessa harjoittelumäärät lisääntyivät. Kun "normaali" koulu, eli yläaste ja lukio eivät olleet enää musiikkiharrastuksen tiellä, harjoitteluun jäi enemmän keskittynyttä aikaa.

Ensimmäinen ammattiopintojen opettaja oli musiikillisesti antoisa, mutta teknisiä neuvoja häneltä ei herunut. Kaikki asiat olisi pitänyt tajuta ja löytää itse. Haastateltava turhautui, ja alkoi miettiä muita opettajia ja oppilaitoksia. Hänestä tuntui, ettei hänestä tule mitään jos hän jää opettajalle, jolta ei koe saavansa kunnon opetusta, ja valmistuu koulusta osaamatta soittaa haluamallaan tasolla.

Siin vaiheessa, kun se tekniikka oli sillee huonompaa niin ehkä sillon oli vähän niinku tuuliajolla..tai hakoteillä ettei oikeen tienny ett mistä napata kiinni. ettei oikeen tienny ett mitä piti tehdä ja mist se oikeen johtuu että tosiaan sillon amkin opintojen alussa opettaja vaan hoki ett sun pitää ite löytää.. aina ku kysyin jotain ni -ite löytää- .

Haastateltava oli onnekseen tavannut kesäleirillä opettajan, joka tarjosi apuaan. Hän sanoi, että milloin vaan voi ottaa yhteyttä jos tarvitsee apua soiton suhteen. Uuden opettajan kanssa kaikki muuttui paremmaksi. Soiton harjoittelusta tuli loogista ja nautittavaa, kun tiesi mitä tehdä ja miten saavuttaa jokin tietty asia. Ei tarvinnut löytää itse, vaan opettajalta sai tarvittavat työkalut etsimiseen, ja sitä kautta löytämiseen. Luonteeltaan uusi opettaja oli rohkaiseva, mutta kuitenkin tiukka, ja opettaja sai asiat sujumaan. Haastateltava on aina harjoitellut tavoitteellisesti, ja sanoo itse aina jollain tavalla tienneensä, että hän haluaa isona viulistiksi ja ammattimuusikoksi. Harjoittelussa hänelle tapahtui notkahdus murrosiässä, kun muita kiinnostuksen kohteita tuli viulunsoiton rinnalle, mutta kohteet unohtuivat melko pian. Toinen notkahdus oli jo aiemmin mainittu ammattiopintojen viulunsoiton opettaja.

"Semmonen turhautuminen, ett aina kun meni koppiin ni mä yritin tehdä jotain, mä yritin harjotella mut mä en tiä yhtään ett miten mä yritän...ni sit tuli sellanen olo, ett miks mä meen tonne koppiin taas kerran tajuumaan ett mä en vaan pysty tekee mitää.. välil onnistuu ja välil ei mut mä en saa harjoteltuu."

Nykyään haastateltava on täydennyskoulutuksessa ulkomaalaisella opettajalla. Ulkomaalaisuus mietitytti häntä aluksi, mutta aikuisena hän osaa suhtautua ulkomaalaiseen opettajaan paremmin kuin lapsena, eikä nykyisestä opettajasta ole vastaavia negatiivisia kokemuksia.

Haastateltava opettaa Suzuki-metodilla ja pitää työstään musiikkipedagogina. Orkesterisoittajan haaveet eivät ole kadonneet minnekään, ja hän toivoo, että tulevaisuudessa orkesterimuusikon työn ja opettamisen voisi yhdistää. Pelkkä opettaminenkin käy, kunhan vaan saa niin paljon oppilaita, että tulee toimeen ja saa opettajan viran.

Opettajan merkitys on haastateltavan kohdalla ollut merkittävä, koska hänellä on ollut pelottava opettaja, jota oppilas pelkäsi. Haastateltava sanoi itsekkin, ettei se huutaminen saanut häntä ainakaan enemmän harjoittelemaan. Ammattiopinnoissa oli opettaja, joka ei opettanut tekniikkaa. Oppilas halusi kyllä harjoitella, mutta ei osannut tekniikkaa, eikä siitä johtuen edennyt. Onneksi oppilas otti ohjat omiin käsiinsä ja vaihtoi opettajalle, jonka opetus oli korkeatasoista ja hänen myötäan oppilas oppi myös harjoittelemaan tavoitteellisesti ja niin, että se tuntui antoisalta.

Tässä haastattelussa korostui vuorovaikutuksen merkitys oppilaan ja opettajan välillä. Haastateltava kertoi millaisia tuntemuksia ja turhautumisia vuorovaikutuksen puute voi synnyttää. Vuorovaikutuksesta, dialogisuudesta ja oppilaan kohtaamisesta kerron lisää luvussa viisi.

2.2.5 Haastattelu 5: "Mä teen kaiken muiden ihmisten vuoksi.. ja mua turhauttaa ett se on jotenkin tosi typerää"

Viides haastateltavani oli 23-vuotias nainen, joka soittaa fagottia. Hän on valmistunut muusikoksi konservatoriosta ja opiskelee nyt ensimmäistä vuotta ammattikorkeakoulussa. Hän on myös opiskellut yliopistolla matematiikkaa. Välillä hän on pitänyt paussia musiikin ammattiopinnoista, mutta on aina palannut takaisin.

"Ja mitä mä sit kavereilta kuulin, ett joissain musiikkiopistoissa ehdotetaan muita soittimia..ett joko tuol ei ehdoteta tai sit mä vaan olin niin huono ettei."

Ensimmäisen fagotinsoittovuoden jälkeen haastateltava mietti paljon, että jatkaako soiton parissa vai ei, mutta päätti silti jatkaa. Toisena vuotena tapahtui merkittävä muutos soitossa, kun hän pääsi puhallinorkesteriin. Siitä muodostui hänen soittonsa kaikista kivoin asia, ja soiton kantavana voimana se on vielä nykyäänkin. Orkesterissa hän tapasi muita ihmisiä, jotka harrastivat soittoa. Haastateltavan kaverit eivät soittaneet, joten oli mukava löytää uusia kavereita, jotka soittivat.

Orkesterisoiton ohella tärkeä ja eteenpäin vievä asia oli musiikkileirit, joilla myös tutustui ihmisiin, ja soittotunteja oli koko ajan. Soitossa edistymisenkin oli nopeampaa ja konkreettisempaa. Musiikkiopistosta huonoin muisto oli selkeästi koululaiskonsertit. Koska haastateltava oli muita orkesterilaisia vanhempi, hän joutui esittelemään soittimensa itse.

"Koululaiskonsertit..ne kaikki muut oli mua niin paljon nuorempia ja sit mä olin sellanen vanhempi ja sit me käytiin ala-asteen kuudesluokkalaisille ja muutamias ylästeessakin. Mun mielestä se vaan oli niin kauheeta. Sit kun ite joutu esittelee sen fagotin ja ite oli suurin piirtein saman ikänen kun ne oppilaat. Se vaan oli jotenkii niin kamalaa, en tykänny yhtään."

Muita huonoja asioita ei musiikkiopistosta noussut mieleen. Soitto oli mukava harrastus, orkesterit olivat kerran viikossa ja soittotunnit siinä sivussa. Ensimmäinen opettaja kehui soittoa paljon, ja kehui myös niin sanotuilla turhilla kehuilla siinä määrin, ettei oppilas kokenut harjoittelulle olevan tarvetta. Harjoittelun hän joutui opettelemaan vasta kun siirtyi ammattiopiskelun puolelle.

Konservatorio tuli vaihtoehdoksi, ja tuntui hyvältä välietapilta siinä vaiheessa, kun haastateltava halusi lisää aikaa tulevaisuuden miettimiselle. Toinen vaihtoehto oli yliopiston matematiikkalinja, mutta konservatorio veti pidemmän korren. Haastateltava ei tiennyt tarkkaa syytä valintaan, mutta silloin se tuntui hyvältä ratkaisulta.

Soiton harrastamisen ja ammattiopiskelun välillä haastateltava kokee olevan todella paljon eroa, ainakin hänen omalla kohdallaan. Sibelius-lukion jälkeen soitto jatkui harrastuksena musiikkiopistossa, mutta sitten hän aloitti konservatoriolla ja tajusi olevansa musiikin ammattiopiskelija, joten oli "pakko" harjoitella.

"No mä oon ruvennu harjottelee vasta ku mä oon ollu ammattiopinnoissa..se velvollisuudentunne..vaikka sitä opiskellaan itsensä tähden mut mä ajattelen sitä myös ett koska mä oon ammattiopiskelija niin mä en voi mennä soittotunnille harjoittelematta. – aattelen vaa ett mulla on ihan sikahyvä opettaja, että mä en haluu mennä sinne tunnille, ettei se opettaja pety."

Ammattikorkeakoulun hän näkee hyvänä väylänä jatko-opinnoille sekä mahdollisuutena osaamisien yhdistämiselle, jotta hän voisi tulevaisuudessa toimia musiikinopettaja eikä niinkään fagotinsoiton opettajana. Haastateltava sanoi, että ammattikorkeakoulussa moni valmistuu muusikoksi, mutta tekee siinä sivussa pedagogin paperit. Hän on tullut kouluun tekemään opettajan perustutkinnon ja valmistuu pedagogiksi, mutta saa siinä sivussa myös fagotinsoittajan paperit.

Kun kysyin, mitä soitosta saa itselleen muuta kuin sen, että miellyttää muita, haastateltava vastasi, että hän odottaa itseltään soittavansa hyvin. Hän myös olettaa muiden odottavan hänen soittavan yhtä hyvin kuin ennenkin.

Muiden miellyttäminen soiton kautta voi olla osa motivaatiota, mutta se ei luultavasti kestä ikuisesti. Soitostahan kuuluisi nauttia itsekin ja näin omalla työllään saada itsensä iloiseksi, eikä soitto saisi olla vain väline muiden ihmisten tyytyväisenä pitämiseen. Onneksi haastateltava paljasti myös oikean soittomotivaation lähteensä:

"Kun sä istut siellä keskellä sinfoniaorkesteria ni tavallaan sä istut keskellä sitä musiikkia..ja mulla on koko kroppakin siinä..—jossain kokoonpanossa tai just orkesterissa..keskekää sitä musiikkia ja saa ite..se ei synny pelkästään itsestään mut on iso osa sitä..ett tavallaan synnyttää musiikkia ja pystyy samalla nauttimaan siitä ja olemaan osa sitä."

Joskus kun haastateltava ylittää itsensä ja pääsee harvinaiseen flow-tilaan ja ylittää itsensä, niin hän hämmästy itsekin että menipäs hyvin. Silloin hän nauttii aidosti vain omasta osaamisestaan eikä ajattele, että hän teki sen jonkun muun ihmisen vuoksi tai jonkun muun pyynnöstä. Musiikin tekemiseen tarvitaan aina jokin sisältäpäin tuleva motivoija, ja hänellä se on se, että pääsee muiden kanssa sisälle musiikkiin.

Haastateltava koki epäonnistumisen tunteita soitossa, mutta selkeästi paikkasi negatiivista tunnetta muiden miellyttämisellä. Haastateltavan itsearviointi oli pääosin negatiivista. Hän ei ollut selvittänyt kenenkään kanssa, onko itsearviointi muidenkin mielipide vai pelkästään hänen omansa. Itsearvioinnista kerron luvussa viisi.

2.3 Haastattelujen jälkeen

Suurimmat ahaa-elämykset koin, kun olin tehnyt kaikki haastattelut ja tajusin kuinka samankaltaisia kaikki vastaukset olivat. Jokainen kertoi asiat omalla tavallaan, mutta silti huomattavat samankaltaisuudet pistivät korvaan melko pian haastattelujen edetessä. Myös omat kokemukseni liittyvät tähän samankaltaisuuteen. Mietin haastattelujen jälkeen, olisinko vielä haastatellut itseäni tai pyytänyt jotakin haastattelemaan minua ja kysymään samat kysymykset. Teilasin idean, koska olen miettinyt aihetta niin paljon ja kauan, että olisin luultavasti vastannut vääristyneesti. Kaikilla haastateltavilla positiivisia asioita olivat:

- onnistuminen ja itsensä ylittäminen
- itsensä kehittäminen
- menestyminen
- vanhempien tuki
- yhteissoitto, orkesterit & kamarimusiikki
- orkesterimatkat
- koulukaverit, soittokaverit
- innostava opettaja, joka osasi auttaa

Positiiviset asiat olivat suoraan sellaisia asioita, jotka nostavat ihmisen itsetuntoa. Kehut ja menestykset auttoivat soittajaa eteenpäin ja kun tuntui vaikealta, opettaja tuli apuun. H3 sanoi sen suoraan, että hänen opettajansa osasi aina vetää oikeaan aikaan oikeasta narusta ja sai hänet innostumaan soitosta uudelleen. Kaikki haastateltavat innostuivat soitosta enemmän, kun pääsivät soittamaan orkesteriin ja saivat sieltä uusia kavereita. Monilla oli edelleen kavereita noista ensimmäisistä orkestereista. Orkesterimatkat ja yhdessä tekeminen olivat omiaan lisäämään motivaatiota soittamiseen ja itsensä paremmaksi kehittämiseen.

Kaikki haastateltavat osasivat määritellä yhden tärkeän tapahtuman, esiintymisen tai onnistumisen hetken, minkä takia ovat jatkaneet soittoa tai päättäneet sillä hetkellä, että unelmana on tulla ammattimuusikoksi tai ainakin se hetken, mikä sai aikaan halun tähdätä ammattiopintoihin.

Neljä haastateltavaa viidestä koki ajautuneensa musiikkialalle. He olivat harrastaneet musiikkia ja hakeutuivat konservatoriolle saadakseen lisää aikaa tulevaisuuden, ja ammattiin suuntautumisen miettimiseen. Poikkeus oli H4, joka sanoi aina tienneensä jollakin tapaa, että hänestä tulee viulisti ja että hän aikoo aikuisena ammattimuusikoksi. Nimenomaan viulistiksi, ei viulunsoiton opettajaksi. Nyt hänellä on oppilaita, mutta haave viulistin urasta ei ole kadonnut.

Kaikki kokivat musiikin olevan suuri osa elämää, ja kaikki mainitsivat sen elämäntavaksi. Persoonallisuus hahmotettiin usein soittimen kautta, onnistumisten ja menestysten kautta. Jokaisen soitto oli kokenut jonkinlaista kriisiä jossain elämänvaiheessa, useimmilla se oli murrosikä, joka vähensi soittoon kohdistuvaa kiinnostusta. Moni haastateltava pohtikin murrosiässä harrastuksen lopettamista. Moni myös mietti sitä, ettei keksisi tekemistä sille ajalle, minkä on aina käyttänyt harjoitteluun, jos ei enää soittaisikaan. Myös uhraukset tulivat puheeksi, ettei raaski enää lopettaa kun on uhrannut niin paljon aikaa ja muita kiinnostavia asioita, koska on harjoitellut ja ollut soittamassa.

Kun kysyin lopettamisesta, kaikki ymmärsivät kysymyksen koskevan kokonaan soiton lopettamista, eikä pelkästään ammattiopintojen lopettamista. Kaikki olivat jossain vaiheessa miettineet ammattiopintojen lopettamista, mutta kukaan ei lopullisesti ollut miettinyt soiton kokonaan lopettamista. Keinot jatkamiseen olivat usein opettajan vaihto, muut musiikkigenret, vanhempien painostus, miettiminen ja järkeistys.

Huonoja kokemuksia oli kaikilla:

- huono opettaja / opettajat
- epätoivo
- turhautuminen
- epätietoisuus
- pelko mennä tunnille
- epäselkeys tulevaisuudesta

Kaikista edellä mainitsemistani negatiivista osa-alueista puhun opinnäytetyössäni, mutta olin yllättynyt, kuinka konkreettisesti asiat tulivat esille. Oppilaan pelko mennä tunnille, ja pelko siitä kun opettaja huutaa. Olin myös hämmästynyt, ettei kumpikaan, kertonut vanhemmilleen siitä, mitä tunnilla tapahtuu. Molemmat, H1 ja H4 korostivat

kuinka heillä oli musiikin harrastamista tukevat vanhemmat. On varmasti vaikuttanut heidän itsetuntoonsa, että he menivät kerran viikossa haukuttaviksi ja kokivat epäonnistumisen tunteita. H4 kertoi itkeneensä aina yöllä ennen soittotuntia, koska pelkäsi jo valmiiksi tulevaa soittotuntia.

Opettajan palaute ja suhtautuminen oppilaaseen oli yksi suurimmista asioista, joka tuli negatiivisena asiaa esiin. Kaikki haastateltavat mainitsivat asiasta. Negatiivisuus opiskelua ja soittamista kohtaan tuntui syntyvän negatiivisen palautteen myötä.

Haastattelut olivat opettavainen ja mielenkiintoinen kokemus tiedonhankintana. Oli hienoa huomata, kuinka kirjoista saamani tieto "muuttui todeksi" haastateltavien puheiden myötä. Enää lähteet eivät olleet pelkkiä tuntemattomia esimerkkejä, vaan kanssaopiskelijoita, jotka avoimesti kertoivat minulle musiikin ammattiopiskelusta ja siitä, miten he sen kokivat.

3 ITSETUNTO

3.1 Mitä on itsetunto?

Itsetunnosta puhuttaessa ihmisillä herää erilaisia käsityksiä, mitä itsetunto on ja mitä sillä tarkoitetaan. Jokaisella ihmisellä on oma käsityksensä itsetunnosta, eikä tuo käsitys ole aina samanlainen kuin muilla. Vaikka usein luullaan, että itsetunto liittyy vain itseen, itsetunnolla on suuri merkitys myös siihen, miten toimimme muiden ihmisten kanssa ja miten suhtaudumme elämään ja elämiseen. Se on myös toisten hyväksymistä. Eli ihminen suhteuttaa toiset ihmiset itsetunnon kautta itseensä.

Kimmo Lehtonen kertoo kirjassaan musiikinopiskelusta ja siitä, kuinka musiikki voi antaa meille elämäniloa ja itsetuntoa. Pahimmassa tapauksessa se voi myös viedä meiltä itsetunnon sekä muodostua raskaaksi taakaksi (Lehtonen 2004, 16).

Tärkeintä on hyväksyä omat puutteet, jotta niitä voi kehittää ja oppia elämään niiden kanssa. Tärkein itsetunnon parantaja on myönteinen palaute, jota henkilö saa ympäristöstä, lähimmäisiltään, opettajilta ja kollegoiltaan. Jatkuva negatiivinen palaute on omiaan heikentämään myönteistä käsitystä itsestä. Tiivistettynä itsetunto on itsensä tuntemista, ja omista tarpeista huolehtimista. Itsetunto ei kuitenkaan ole itsekkyyttä, joka ottaa muilta pois, vaan itsensä rakastamista, mikä sitten heijastuu myönteisenä ympäristöön (Kiiänmaa & Trygg-Jouttijärvi 2001, 21).

Usein itsetunto sekoitetaan itseluottamukseen. Puhekielessä muita itsetunnon synonyymeja ovat muun muassa itsevarmuus, itsearvostus, itseluottamus, omanarvon tunto, minäkuva ja minäkäsitys. Kaikki edellä mainitut synonyymit ovat melkein samaa tarkoittavia keskenään. Liisa Keltikangas-Järvinen kirjassaan "Hyvä itsetunto" kuvailee itsetunnon olevan itseluottamusta ja itsensä arvostamista. Itsetunto on myös kykyä arvostaa muita ihmisiä. Itsetuntoon liittyy epäonnistumisten ja pettymysten sietämistä. Itsetunto on ihmisen keskeinen voimavara ja sen kehittyminen on yhteydessä melkein kaikkeen, mitä ihmiselle tapahtuu (Keltikangas-Järvinen 1994, 242). Ei ole ihme, että se liittyy niin paljon myös oppimiseen ja soittamiseen.

Jokaisessa kulttuurissa on selvät normit siitä, miten ja mitä ihminen saa itsestään kertoa. Voiko hän olla avoimesti tyytyväinen itseensä ja ylpeä esimerkiksi

koulumenestyksestään, vai onko kohteliasta koko ajan vähätellä itseään. Nämä kulttuurin ja ympäristön odotukset ja kohteliaisuuskäsitykset kasvatetaan lapseen jo pienenä (Keltikangas-Järvinen 1994, 25).

Itsetunnosta puhuttaessa on hyvä muistaa, ettei se ole yksi asia, vaan monesta palasesta koostuva elementti, joka muuttaa muotoaan riippuen elämäntilanteesta, ympäristöstä ja jopa vallalla olevasta mielentilasta. Keltikangas-Järvisen kirjassa "Hyvä itsetunto" itsetunnon vaihteluun annetaan hyvä esimerkki esiintymisvuoroaan jännittävästä esiintyjästä. Esiintyjä on hetkellisesti kokonaan vailla itseluottamusta. Kuitenkin esityksen kuluessa hänelle tulee tunne esityksen sujuvuudesta ja hän saa muutamassa minuutissa takaisin itsevarmuutensa. Epäonnistuminen ja onnistumiset vaikuttavat tietysti itsetuntoon, ja esiintyjän hetkelliset itsetunnon menetykset peilautuvat aina edelliseen esiintymiskokemukseen (Keltikangas-Järvinen 1994, 31).

Itsetunto ei rakennu monesta ei ole monesta samanlaisesta palikasta, vaan siihen kuuluu erikokoisia ja erilaisia palasia. Jos joku osa-alue on heikompi kuin toinen, sen voi kompensoida jonkun muun osa-alueen vahvuudella. Jokaisen ihmisen itsetunto on erilainen, eikä sitä voi verrata, mitata tai arvottaa.

3.2 Yksityinen ja julkinen itsetunto

Taiteen aloilla, varsinkin näyttämötaiteessa ja musiikin alalla julkinen ja yksityinen itsetunto voivat olla suuressa roolissa, koska työ on kaikkien nähtävillä tekohetkellä. Työ on aina suorittamista ja pelaamista itsetunnon, itsevarmuuden ja psyyken kanssa.

Itsetunto voidaan jakaa kahteen eri luokkaan: yksityiseen itsetuntoon ja julkiseen itsetuntoon (Viljamaa 2006, 226). Tämä on yleisin suuri linjaus, joka itsetuntoa käsitellessä yleensä tehdään.

Yksityinen itsetunto tarkoittaa sitä käsitystä joka ihmisellä on itsestään. Yksityiseen itsetuntoomme vaikuttavat elämäkokemukset, onnistumiset ja epäonnistumiset (Viljamaa 2006, 226).

Itsetuntoomme vaikuttavat asiat voivat olla totta tai ei, mutta jos uskomme ne, ne nakertavat tai lujittavat itsetuntoamme. Jos kuulet koko ajan olevasi huono soittaja, alat uskomaan sen. Sama toimii myös toisinpäin. Jos opettaja kehuu turhaan, alamme uskoa sen, vaikka pystyisimme soittamaan paljon paremminkin. Yksi haastatelluista ammattiopiskelijoista suhtautui kehuihin seuraavasti:

"Se opettaja ei oikeastaan vaatinut mitään, kaikki soittotunnit meni sillee, etten mä koskaan harjotellu.. ja sit tuli vaan kehuja koko ajan..ett sen takii mun ei tarvinnu koskaan harjotella." (H5)

Julkinen itsetunto on sitä itsetuntoa, jota haluamme näyttää muille. Aistimme herkästi, mitä meiltä odotetaan, ja alamme käyttäytyä odotusten mukaan (Viljamaa 2006, 227). Jos opettaja haluaa aina jonkin kohdan soitettavan tietyllä tavalla, pikku hiljaa oppilas toistaa kohdan opettajan tahtomalla tavalla, koska siten hän saa hyväksyntää, jolloin itsetunto pysyy eheänä eikä sitä tarvitse muokata.

Yksityisen ja julkisen itsetunnon suurin ero on siinä, miten se liittyy toisiin ihmisiin. Yksityinen itsetunto on sananmukaisesti yksityinen, eli ihminen suhtauttaa sen itseensä. Julkinen itsetunto on paljon riippuvainen kanssaihmisistä, työkavereista, opiskelukavereista, opettajista, perheestä, sukulaisista. Julkiseen itsetuntoon liittyy synnynnäinen miellyttämisen ja hyväksytyksi tulemisen tarve. Haastatteluissa tuli useasti esille, kuinka nykyinen ammattiopiskelija oli jatkanut nuorena soittamista miellyttääkseen vanhempiaan. Yksi haastatelluista sanoi toisten ihmisten miellyttämisen olevan suuri syy siihen, miksi hän edelleen soittaa. Hän ilmaisi asian näin:

"Mä teen kaiken muiden ihmisten vuoksi ja mä ajattelen hirveesti just sitä..mua turhauttaa välillä vaan se ett se on jotenki niin typerää." (H5)

Nämä kaksi itsetunnon puolta, julkinen ja yksityinen itsetunto voivat olla ristiriidassa toistensa kanssa. Sitä tasapainoisempi ihminen on, mitä enemmän julkinen ja yksityinen itsetunto kohtaavat toisensa. Itsetunnon erottelua pohtii myös Keltikangas-Järvinen. Hänen mielestään julkinen ja yksityinen itsetunto pitäisi kokonaan erottaa toisistaan. Jos julkinen ja yksityinen itsetunto ovat tasapainossa, siitä muodostuu käsite hyvä itsetunto (Keltikangas-Järvinen 1994).

3.3 Itsetunnon vahvistaminen

Omaa itsetuntoa voi vahvistaa oikealla ajattelulla. Usein emme ole edes tietoisia niistä kaikista kielteisistä ajatusradoista, joita pyöritämme mielessämme (Viljamaa 2006, 8).

Huonon itsetunnon omaava ihminen saattaa ajatella kaiken olevan itsestään irrallaan, että asiat vain tapahtuvat ilman, että hän voi niihin itse vaikuttaa. Ensimmäinen askel parempaan itsetuntoon on "ottaa elämä omiin käsiin" ja alkaa yrittää löytää positiivisia ajatusmalleja. Jos ihminen epäonnistuu, hänellä on kaksi ääripäätä ajatusmallinaan, joko negatiivinen tai positiivinen ajatusmalli.

Yksi haastateltavistani ei päässyt ensimmäisellä kerralla musiikkiopistoon ja kertoi tapahtumasta näin:

"Ja mitä mä sit kavereilta kuulin, ett joissain musiikkiopistoissa ehdotetaan muita soittimia..ett joko tuol ei ehdoteta tai sit mä vaan olin niin huono ettei. "(H5)

Negatiivinen ajatusmalli voisi olla edellisessä tilanteessa:

En päässyt musiikkiopistoon, koska olen niin huono ja en kelpaa edes soittamaan jotain muuta soitinta kuin pianoa, jolla pyrin. Muille, paremmille, varmaan ehdotetaan muuta soitinta.

Positiivinen ajatusmalli samassa tilanteessa olisi:

Tällä kertaa meni huonosti. Seuraavalla kerralla menee paremmin. Ensi kerralla valmistaudun huolellisemmin ja panostan vielä enemmän. Tuossa musiikkiopistossa ei varmaan tarjota kenellekään toista soitinta tilalle.

Molemmat ajattelutavat ovat tuttuja monille musiikinopiskelijoille. Vaikka omaisi kuinka hyvän ja vahvan itsetunnon, huonoja päiviäkin varmasti on. Perusajatus itsetunnon vahvistamisessa kuitenkin on voimapuhe ja positiivinen ajattelu. Viljamaa esittelee kirjassaan voimapuheen ja voimattoman puheen (Viljamaa 2006, 107, 108).

Voimatonta puhetta on esimerkiksi:

- ajatukset, että on syntynyt tietynlaiseksi
- asiat vain tapahtuvat ilman että niihin voi vaikuttaa.

Joku voi ajatella olevansa synnynnäinen epäonnistuja tai jos onnistuu, niin se on vain satunnaista tuuria, eikä sillä ole mitään tekemistä taidon tai lahjakkuuden kanssa. Voimattomaan puheeseen kuuluvat myös kysymykset kuten esimerkiksi "miksi aina minulle käy näin?" tai " miksen minä koskaan onnistu?" Voimattomaan puheeseen liittyy myös "sitten kuin" ajattelu: sitten kuin olen rikkaampi/vanhempi/taitavampi/laihempi/voimakkaampi...

Voimattoman puheen voi tietoisesti koittaa vaihtaa voimapuheeseen esimerkiksi laatimalla itselleen listan niistä asioista, joita haluaa itse parantaa omassa ajattelussaan ja toiminnassaan.

Voimapuheeseen voi kuulua esimerkiksi seuraavia lauseita:

- saan aikaan juuri sellaisia asioita, kuin haluan
- opin harjoittelemalla uusia asioita
- voin itse vaikuttaa elämääni, esimerkiksi valintojeni kautta
- yrittämällä onnistun
- epäonnistuminen ei ole maailmanloppu

Vahvan itsetunnon omaava ihminen osaa erotella ne asiat, joihin hän voi vaikuttaa ja ne mihin ei. Olen syntynyt tämänlaiseksi ajattelu estää kehityksen (Viljamaa 2006, 109).

Omilla ajatuksilla ja ajatusmalleilla on suuri vaikutus itsetunnon kehittymiseen ja sen vahvistamiseen. Jos on tottunut ajattelemaan negatiivisesti, niin voimapuheen ajattelu tai auttavien lauseiden listaaminen voi olla työlästä, mutta varmasti palkitsevaa. Jos ennen esitystä on jo vakuuttunut, että esiintyminen luultavasti epäonnistuu, niin suurella todennäköisyydellä se myös epäonnistuu. Asennoituminen myönteisesti, ja keskittyminen positiivisiin ajatuksiin, auttavat suurella todennäköisyydellä esiintyjän onnistumiseen. Ei ole ihan tuulesta temmattu ajatus, että ihminen saa sitä mitä tilaa. Siksi kannattaakin miettiä mitä tilaa.

Kun ihminen tunnistaa ne tilanteet, joissa hän sortuu negatiiviseen ajatteluun, ja hän tunnistaa ne henkilöt, jotka aiheuttavat alemmuuden tunnetta ja voimatonta puhetta, on hänen helpompi löytää keinoja tilanteiden hallitsemiseen, ja sitä kautta itsetunnon vahvistamiseen.

Kaikilla meillä on onnistuneita kokemuksia, ja myös epäonnistuneita kokemuksia. Voimme kuitenkin itse päättää, kummat haluamme muistaa paremmin ja kumpien kokemusten annamme vaikuttaa toimintaamme jatkossa.

Onneksi vähättelijällä on keinoja oppia uusia ajattelumalleja, jolloin hänen ei tarvitse selittää onnistumisiaan, vaan hän voi nauttia niistä täysin siemauksin. Epäonnistumisen hetkellä vähättelijä maansa myymisen sijaan voisi ajatella ”yritin ainakin parhaani”.

Uuden ajattelumallin opetteleminen voi olla pitkä ja mutkikas tie, mutta ihan varmasti kaiken mietinnän väärti. On kurjaa, jos ei pysty nauttimaan omista saavutuksistaan, jotka on omalla kovalla työllään ansainnut.

3.4 Palaute ja itsetunto

Tässä kappaleessa pohdin palautetta. Palautteella tarkoitan oppilaalle jonkun muun antamaa suullista palautetta ja sen vaikutuksia oppilaan itsetuntoon. Sovellan kappaleessa lukemaani aineistoa ja muusikon koulutustani.

Musiikinopiskelussa, kuten muussakin koulutyöskentelyssä oppilas on arvioinnin kohteena jatkuvasti. Musiikin opiskelija on arvostelun kohteena huomattavasti enemmän kuin normaali kouluopiskelija. Musiikinopiskelija on arvostelun kohteena joka viikko soittotunnilla, lukukausisuorituksissa, matineoissa ja tutkinnoissa.

Jos oppilaan itsetunto on hyvä, hän uskaltaa päästää kykynsä myös muiden kuultavaksi esiintymällä ja uskaltaa ottaa vastaan palautetta. Hän pystyy kehittämään taitojaan ja uskaltaa ottaa riskejä, silläkin uhalla että epäonnistuu. Epäonnistumisesta puhuttaessa tarkoitan oppilaan omaa tunnetta siitä, miten suoritus on oppilaan omasta mielestään mennyt. Epäonnistuminen ei ole tälle oppilaalle musertava takaisku, vaan opettavainen kokemus, josta saa hyödyllisiä apukeinoja seuraaviin haasteisiin. Epäonnistumisesta ei tule mörköä, joka sumentaa seuraavatkin esiintymiset. Vaikka oppilas kokee epäonnistuneensa, palaute saattaakin olla hyvää, ja toisaalta onnistumisen jälkeen palaute voi olla negatiivista, ja voi aiheuttaa epäonnistumisen tunteen. Epäonnistumisen tunne voi horjuttaa itsetuntoa.

Lahjakkaankin oppilaan, jolla itsetunto on alhainen, kyvyt jäävät helposti piiloon muilta, myös oppilaalta itseltään. Jatkuva huonoudentunne opiskelussa ohjaa opiskelijaa ajattelemaan kaiken negatiivisen ajattelun kautta, ja siihen lisätty jatkuva kritiikki alentaa itsetuntoa entisestään.

Seuraava esimerkki kertoo musiikin ammattiopiskelijasta, jota kaikki kaverit pitivät ahkerana ja tunnollisena: Oppilas itse tunsikin kuitenkin epäonnistuvansa jatkuvasti opiskelussaan, varsinkin soittotunneillaan. Hän harjoitteli paljon, mutta silti opettaja torui laiskuudesta ja antoi samoja läksyjä uudestaan. Oppilas alkoi jännittää soittotunneille menemistä, koska tiesi saavansa negatiivista palautetta. Jännitys aiheutti tietysti ongelmia, eikä suoritus ollut lähelläkään harjoittelun tuottamaa tulosta. Oppilaan itsetunto heikkeni negatiivisen palautteen myötä entisestään. Seuraavana vuonna opettaja antoi oppilaalle oppilaan pyynnöstä helpomman etydivihkon harjoiteltavaksi. Ongelma ratkesi, kun huomattiin edellisen etydivihkon olleen oppilaalle aivan liian hankala.

Huonon itsetunnon omaava oppilas ymmärsi kaiken palautteen negatiivisena, eikä pystynyt realisoimaan palautteen todellista tarkoitusta. Suurella todennäköisyydellä oppilas ajautui alisuoriutumisen kierteeseen. Alisuoriutumisesta lisää luvussa 4.

Opettaja ei ehkä ymmärtänyt syytä jännitykseen tai oppilaan tapaa reagoida. Kaikki palaute ei luultavasti ollut negatiivista, mutta oppilas peilasi kaikkea negatiivisen ajattelun kautta. Tästä voi huomata opettajan ja oppilaan kommunikaation merkityksen. Yhdessä keskustelu, ja oppilaalle sopiva materiaali olisi voinut estää oppilaan itsetunnon kolhiintumisen. Oppilas olisi nostanut omaa itsetuntoaan myönteisen palautteen avulla.

Myös opettajan ja oppilaan erilainen huumori saattaa aiheuttaa väärinkäsityksiä. Opettajan oppilastuntemus on aina hyvin tärkeää. Vain siten voi huomata kuinka puhua oppilaalle, koska toisen mielestä kevyt ja rakentava toruminen voi olla suuri loukkaus, jonka oppilas muistaa aina.

Oppilaan negatiivinen suhtautumistapa saamaansa palautteeseen ja omiin taitoihinsa olisi tärkeää huomata mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta asiasta voisi keskustella ja tämä keskustelu auttaisi oppilasta realisoimaan ympäristöstä tulevan

palautteen. Juuri keskustelu opettajan ja oppilaan välillä auttaisi ongelmatilanteessa ja olisi omiaan lisäämään opiskelun tehokkuutta, ja varsinkin mielekkyyttä.

Jos oppilas itse huomaa reagoimisensa muuttuneen palautteeseen, ja opiskeluun yleensäkin, on aika pysähtyä ja miettiä mistä muutos voi johtua. Tietysti mitä pidemmälle opiskelee, sitä suuremmaksi nousee itsekritiikki, arvio omasta suoriutumisestaan ja työnlaadusta. Oman myönteisen palautteen, ja ympäristön antaman myönteisen palautteen sopusointu olisi ihannetilanne. Jos molemmat puolet ovat kunnossa, palautteet ruokkivat toinen toistaan ja opiskelu on mieleistä ja kehittävää.

4 MINÄKUVA JA MINÄKÄSITYS

4.1 Minäkuva ja minäkäsitys

Minäkuva on erilaisten ominaisuuksia ja päämäärien kokonaisuus, joiden avulla ihminen kuvaa itseään. Minäkuva on ihmisen kuva itsestään jossain rajatussa merkityksessä, kuten: olen huono/ hyvä oppilas. Minäkäsitys koostuu näistä erilaisista rajatuista minäkuvista (Keltikangas-Järvinen 1994, 97).

Kuten itsetunnon, myös minäkuvan voi jakaa pienempiin osiin. Minäkuva voidaan jakaa neljään eri osaan: fyysiseen minäkuvaan, suoritusminäkuvaan, emotionaaliseen minäkuvaan ja sosiaaliseen minäkuvaan (Keltikangas-Järvinen 1994, 97).
Luettelen alla eri kategoriat musiikin alaan liittyvin esimerkein.

Fyysinen minäkuva

Fyysiseen minäkuvaan liittyy paljon ulkoisia seikkoja kuten viehättävyys, ulkonäkö, urheilullisuus, ruokatottumukset, ja muut fyysiset seikat. Esimerkiksi: Joku opiskelija voi kokea omaavansa paremmat fyysiset edellytykset jonkin tietyn soittimen soittamiseen. Kysyin haastatteluissa, kuinka kukin oli päätenyt siihen soittimeen, jota he nyt soittavat. Yksi haastateltava kertoi näin:

"Muskarissa se opettaja ehdotti mulle selloa, mutta kun mä mietin sitä ja olin sit ett se on kyl vähän liian iso ett joku muu..ni sit tuli ett viulu." (H4)

Suoritus minäkuva

Suoritus minäkuva kertoo siitä, mitä ihminen kokee osaavansa.

Esimerkki: Joku opiskelija kokee olevansa hyvä prima vistassa, ja toinen kokee olevansa kova jännittäjä. Kaikki tuntemukset ovat subjektiivisia. Asiat saattavat olla noin ainoastaan opiskelijan itsensä mielestä.

Emotionaalinen minäkuva

Emotionaalinen minäkuva heijastaa ihmisen käsityksiä tunteistaan ja muista persoonallisista ominaisuuksistaan. "Olen iloinen ja seurallinen tunneihminen"

Esimerkki: Minulle sopivat kauniit ja rauhalliset torvisoolot paremmin, kuin monelle muulle. Ulkopuolinen voi ajatella asian aivan eri tavalla.

Sosiaalinen minäkuva

Sosiaalisessa minäkuvassa painopiste on ihmisen vuorovaikutustaidoissa ja hänen asemassaan erilaisissa ryhmissä. "Olen mukava pulttikaveri", "olen hyvä toimimaan äänenjohtajana", "luokkatunnit ovat kuin luotuja minulle". Jonkun muun mielestä edellä mainittu oppilas on hankala luokkatunnilla, koska hän on liian äänekkäs.

Minäkuvaan ja minäkäsitykseen liitetään musiikkiin liittyvissä tutkimuksissa myös musiikillinen minäkäsitys ja minäkuva (Anttila & Juvonen, 2002). Siitä kerron tarkemmin seuraavassa luvussa.

Minäkäsityksen eri osien, eli minäkuvien olisi hyvä olla tasapainossa, jotta ihmisen kokonaispersoonallisuus tuntuisi ehyeltä ja ihminen kokisi olevansa tasapainossa.

4.2 Musiikillinen minäkuva ja minäkäsitys

Aikaisemmin mainitsemien minäkuvien ja minäkäsitysten lisäksi minäkuvasta ja minäkäsityksestä voidaan erotella vielä yksi minäkuvan muoto, musiikillinen minäkuva. Ammattiin liittyvä itsetunto on suuri osa kokonaispersoonallisuutta, muttei se saisi haukata kokonaisuudesta liian suurta palaa. Kaikki haastateltavat olivat joskus miettineet, onko musiikillinen minäkuva jo vallannut muilta minäkuvilta tilaa. Monella musiikillinen minäkuva oli jo saanut ylivallan. Yksi haastateltava jäi pohtimaan, miten suhtautuisi elämäänsä ilman soittamista.

"Mulla on käyny mielessä ett millanen se elämä vois olla jos vaan menis ja hankkis itselleen jonkuu perus päivätyön ett ois niinku normaali arkirutiini..että periaatteessa pystyisin näkemään siinä itseni onnellisena ihmisenä."(H3)

Musiikillinen minäkuva

Musiikillinen minäkuva on tapa miten ihminen näkee itsensä musiikillisessa mielessä. Ammattimuusikoilla ja ammattiin opiskelevilla muusikoilla tämä osa minäkäsityksestä voi olla jopa suurin osa minäkäsitystä. Ihmiset, joilla musiikillinen minäkuva on merkittävin minäkäsityksen osa, saattavat jopa arvottaa koko olemassaolonsa musiikillisten saavutusten/ onnistumisten / epäonnistumisten kautta.

Esimerkki: Epäonnistunut konsertti voi horjuttaa itsetuntoa, ja soittaja voi kokea olevansa epäonnistunut muusikko, ja sitä kautta myös epäonnistunut ihminen. Mutta usein, jos hän onnistuu konsertissa täydellisesti, hän ei ole silti omasta mielestään parempi ihminen, vaan ainoastaan parempi muusikko.

Edellä mainittu ajattelutapa tuli esiin myös tekemissäni haastatteluissa:

”Että vaikka mä koen, että mulla on vahva itsetunto sillä tavlla että mä koen olevani psyykeltä aika terve ihminen, niin siitäkin huolimatta tulee sellasia päiviä, että tänään keikka meni tosi huonosti, olen huono ihminen, lopetan soittamisen.” (H3)

Musiikillinen minäkäsitys

Musiikillisella minäkäsityksellä tarkoitetaan yksilön tietoista, subjektiivista käsitystä musiikillisista ominaisuuksistaan, toiminnastaan ja edellytyksistä toimia erilaisissa musiikillisen toiminnan tilanteissa (Anttila & Juvonen 2002, 56).

Tärkeää musiikillisessa minäkäsityksessä, niin kuin muissakin minäkäsityksen osaluissa, on sen muuttuva ja kehittyvä luonne. Eri minäkuvat ja minäkäsitykset ovat koko ajan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja näin ollen koko minäkäsitys on muokkautuva prosessi (Anttila & Juvonen 2002, 56).

Musiikillinen minäkäsitys voi olla joko myönteinen tai kielteinen. On myös mahdollista, että musiikillinen minäkäsitys on joltain osin kielteinen ja joltain osin myönteinen. Jos ihmisellä on myönteinen minäkäsitys, hän luottaa itseensä ja mahdollisuuksiinsa erilaisissa musiikillisissa tilanteissa, mutta jos musiikillinen minäkäsitys on kielteinen, hän kokee helposti olevansa epäonnistunut ja kelpaamaton.

Musiikillisen minäkäsityksen voi jakaa kolmeen eri luokkaan (Anttila & Juvonen 2002, 56).

1. tiedostettu musiikillinen minäkäsitys (millainen kokee olevansa)
2. musiikillinen ihanneminäkäsitys (millainen haluaisi olla)
3. musiikillinen toveriminäkäsitys (millaisena uskoo muiden havaitsevan hänet)

Ihanteellisinta muusikolle ja musiikinopiskelijalle olisi, että nuo kolme musiikillisen minäkäsityksen osaa olisivat sopusoinnussa keskenään. Jos se, millainen haluaisi olla,

ja se, millainen kokee olevansa, ovat liian suuressa ristiriidassa, voi henkilö kokea huonouden tunnetta ja ahdistuneisuutta. Jos niissä on vain pieni ero, se on vain normaalia tunnetta, halua tulla paremmaksi muusikoksi ja tämä pieni ero auttaa opiskelumotivaatiossa.

Jos toveriminäkäsitys ja tiedostettu minäkäsitys ovat suuressa ristiriidassa keskenään, henkilön voi olla vaikea toimia joustavasti ryhmässä /sektiossa, koska kokee itsensä eri tavalla kuin muut hänet kokevat. Silloin myös tulee helposti väärinymmärretyksi.

Harvalla musiikillinen minäkäsitys on aivan samanlainen kuin oma käsitys siitä, millaisena uskoo muiden havaitsevan itsensä. Ympärillä olevilta voi joskus kysyä, millainen itse on ryhmän jäsenenä, ja miten voisi parantaa omia tapojaan. Saatua palautetta voi verrata omiin käsityksiinsä, ja näin hivuttaa minäkäsityksen osia lähemmäs toisiaan.

Opettajalla on paljon mahdollisuuksia vaikuttaa oppilaan musiikillisen minäkäsityksen vahvistamiseen ja parantamiseen (Loiske 2003, 7). Yksi tärkein asia on mielestäni opettajalta saatu rakentava ja kannustava palaute, joka auttaa oppilasta hahmottamaan omaa osaamistaan ja näin muodostamaan positiivista käsitystä itsestään. Musiikillinen itsearvostus on paljon kiinni onnistumisista ja epäonnistumisista. Sen vuoksi opettajan tulisi aina miettiä tarkoin, kuinka muotoilee palautteen oppilaan suorituksen jälkeen (Reynolds 2001, 47). Epäonnistumiset heikentävät itsearvostusta ja onnistumiset puolestaan nostavat sitä (Loiske 2003, 7).

Musiikillinen itsearvostus rakentuu ihmisen sisäisen kriteerin, eli musiikillisen ihanneminäkäsityksen pohjalle. Ihanneminäkuvaan liittyvät kaikki ihmiset toiveet ja haaveet omasta itsestään, tulevaisuudestaan ja omista kyvyistään (Loiske 2003, 7).

Myönteisten minäkokemusten syntymiseen suurelta osin ovat osoittautuneet opettajien ja vanhempien kannustus, ja se, että musiikinopiskelu ylipäänsä koetaan mielekkääksi. Muita merkittäviä musiikillisen minäkuvan parantajia ovat muun muassa onnistumisen elämykset soittotunneilla, ja omien taitojen suhteuttaminen ympärillä oleviin. Tyttöillä oli poikia useammin negatiivinen musiikkiminäkuva (Tuovila 2003, 50).

5 ALISUORIUTUMINEN

5.1 Vaarana ajautuminen alisuoriutujaksi

Mitä tarkoitetaan alisuoriutumisella, ja mitä siihen sisältyy?

Lyhyesti sanottuna alisuoriutuminen tarkoittaa sitä, ettei ihminen saa kykyjään käyttöönsä elämässä. Alisuoriutuminen on luultua yleisempää, mutta siitä ei ole tarpeeksi keskustelua. Tutkimusten mukaan alisuoriutujia voi olla yhteiskunnassamme puolet ihmisistä, eli jopa joka toinen (Kiiänmaa & Trygg-Jouttijärvi 2001, 9). Keskustelu auttaisi ihmisiä ymmärtämään paremmin omia toimintatapojaan ja suhtautumistaan opiskeluun, työntekoon ja vastaanotettavaan palautteeseen.

Alisuoriutumiseen ajavia tekijöitä voi olla monia. Puuttuvat ystävyysuhteet musiikkiopistossa, vähän kiinnostava soitin ja heikko yhteistyö opettajan kanssa olivat Tuovilan (2003) esimerkkejä. Jos oppilas lopettaa soittotunneilla käymisen tai soitonopiskelun kokonaan, taustalla on todennäköisesti jokin edellä mainituista asioista (Tuovila 2003, 53). Tuovilan haastattelemat henkilöt olivat iältään seitsemästä kolmeentoista. Samat syyt voivat mielestäni päteä myös ammattiopiskelijoihin.

Opettajan tulee muistaa, ettei oppilas ole välttämättä laiska jos soittoläksyt eivät kulje halutulla tavalla (Teirilä 1998, 104). Usein kuulee opettajan toruja, ja itsekin muistan niitä kuulleen. Syy voi kuitenkin olla monisyisempi kuin laiskuus tai osaamattomuus. Teirilä on tehnyt tutkimuksensa puhallinsoittajien fysiologiasta sen vaikutuksesta pedagogiikkaan. Yksi syy soittamattomuuteen voi olla myös fysiologinen, esimerkiksi kipeytyvä käsi. Alisuoriutumisen alkamiseen riittää yksikin tällainen syy. Opettajalla on suuri merkitys siinä, että hän yrittää kitkeä haittaavia syitä pois soiton tieltä.

Usein riittämättömyyden tunne, tunne ettei ole tarpeeksi hyvä, ajaa oppilaan alisuoriutujaksi, koska hän saattaa alkaa yrittää liikaa. Puhutaan jopa yliyrittämisestä. Kiiänmaa & Trygg-Jouttijärvi mainitsevat kirjassaan (2001) ajatuksen ylisuoriutumisesta alisuoriutumisen ohella, mutta he pitävät epätodennäköisenä, että ihminen suoriutuisi paremmin kuin mihin hänellä on taitoa (Kiiänmaa & Trygg-Jouttijärvi 2001, 17). Opettajalla voi olla virheellinen käsitys oppilaan taidoista, ja ellei se olekaan totuudenmukainen, ylisuoriutuminen on mielestäni mahdollista. Syitä opettajan

todellista huonompaan käsitykseen oppilaan taidoista voi olla monia. Yleisin syy on, että oppilas jännittää opettajaansa tai soittotuntitilannetta.

Hyvä esimerkki niin sanotusta ylisuoriutujasta on oppilaasta, joka harjoitteli läksynsä aina huolella, mutta ei saanut niitä menemään tunnilla, ainoastaan sen takia, että hän meni lukkoon opetustilanteessa. Oppilas ei uskaltanut sanoa opettajalleen syytä sujumattomuuteen, eikä opettaja huomannut oppilaan jännitystä. Opettaja huomasi asian vasta, kun kuunteli oppilaansa soittoa salaa. Oppilas soitti hienosti läksynsä.

Alisuoriutumisen ja ylisuoriutumisen suurin ero on siinä, että ne mitataan eri tahojen mittareilla. Alisuoriutujalla on oma käsitys taidoistaan, olkoot ne totuudenmukaisia tai ei. Ylisuoriutujan taidot mittaa joku ulkopuolinen, esimerkiksi opettaja, vanhemmat tai ystävät.

Ihminen oppii jo varhaislapsuudessa tavan käyttäytyä, jotta saisi myönteistä palautetta, kiitosta ja hyväksyntää, ympäristöltään ja varsinkin vanhemmiltaan. Alisuoriutumisella tarkoitetaan yksilön käyttäytymistä, jolla hän säätelee suhdetta ympäristöönsä. Alisuoriutumien merkitsee myös riippuvuutta ympäristön odotuksista. Alisuoriutuminen ei ole suoraan itsetunnon huonoutta, vaan pikemminkin itsetunnon puutetta (Kiiänmaa & Trygg-Jouttijärvi 2001, 17). Alisuoriutujaksi ajautuu usein sellainen henkilö, jonka itsetunto on rapissut, eikä hän näe itseään minkään arvoisena.

Mikäli epäonnistumisiaan ja omia todellisia tai kuviteltuja puutteitaan jatkuvasti murehtii mielessään, niistä kehittyy helposti uskomuksia. Näin ollen kuvitelluista puutteistamme tulee vähitellen todellisia (Viljamaa 2006, 164). Jos jatkuvasti kuulemme olevamme laiskoja tai lihavia, alamme uskoa niin.

Jos oppilaalla on negatiivinen käsitys itsestään, hänen voi olla mahdotonta olla aktiivinen oppija (Nyyssönen 2000, 10). Silloin suuri osa oppilaan keskittymisestä menee sen miettimiseen, kuinka selvitä tilanteesta mahdollisimman vähillä kolhuilla. Tulos soiton suhteen ei voi olla oppilaalle tyydyttävä. Epäonnistuminen tuntuu kurjalta, ja oppilas voi helposti ajautua alisuoriutumisen kehään.

Alisuoriutujaksi ei synnytä, eikä se ole periytyvää. Koulussa keskivertoa menestyneempi oppilas saattaa ajautua alisuoriutujaksi vaihtaessaan koulua tai kun hän siirtyy lukion

jälkeen ammatillisiin opintoihin. Suurin syy on se, että alisuoriutuminen on nimenomaan tapa toimia suhteessa ympäristöönsä, ja tapa olla vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa (Kiiänmaa & Trygg-Jouttijärvi 2001, 17). Tämä selittää myös sen, miksi koulussa hyvin pärjäävä reipas oppilas saattaa soittotunnilla olla ujo, eikä saakaan kaikkia taitojaan esille. Tämä voi olla oppilaalle itsellekin täysi yllätys ja hämmentävä tilanne. Tilanteen tuoma jännitys on omiaan lisäämään psyykkistä stressiä, joka taas lisää alisuoriutumisen riskiä entisestään. Tämä on alisuoriutumisen kehä, joka ilmenee melkein aina kun alisuoriutumisesta puhutaan (Tuovila 2003, Viljamaa 2006, Anttila & Juvonen 2002).

Tuovilan tekemän tutkimuksen yksi keskeisimmistä johtopäätöksistä on, että myönteisesti merkityksellisen opiskeluprosessin käynnistyminen on mahdollista, mikäli opettaja pystyy saattamaan lapsen pois musiikillisen alisuoriutumisen kehästä (Tuovila 2003, 227). Keinoja oppilaan auttamiseen voi olla esimerkiksi oppilaan kanssa juttelu tai vanhempien kanssa keskustelu oppilaan muusta opiskelusta tai halusta soittaa.

Soittotunnilla vuorovaikutuksen muuttumisen voivat aiheuttaa oppilaan elämänmuutokset. Vaikka oppilas ei lukeutuisikaan alisuoriutujaksi, esimerkiksi vanhempien ero tai sairastapaus perheessä voi heiluttaa perusturvallisuudentunnetta, olosuhteita ja suhdetta ympäristöön, ja näin ajaa ihmisen alisuoriutumisen kehään.

Lohduttavinta on, että alisuoriutuminen ei ole sisäsyntyistä, vaan siihen voi itse vaikuttaa, ja siitä voi oppia eroon. Suurin apu alisuoriutumisesta eroon pääsyssä on asian tiedostaminen. Jos sitä ei huomaa itse, joku ympärillä oleva voi huomata ja auttaa puhumalla.”

5.2 Vuorovaikutus soittotunnilla ja musiikinopiskelussa

Vuorovaikutus soittotunnilla on tärkeää, ja se auttaa yhdessä toimimisessa. Opettajan ja oppilaan välinen keskustelu on omiaan rakentamaan hyvää opettajan ja oppilaan välistä suhdetta. Kun molemmat ovat avoimia ja vastaanottavaisia, soittotunnit pysyvät helposti mielekkäänä molemmille osapuolille. Keskustelu pitää ilmapiirin avoimena ja edesauttaa oppilasta soittamaan rennosti, ilman pelkoa tuomitsemisesta.

Lapsioppilaiden kanssa keskustelun sijaan voidaan leikkiä, laulaa, tanssia, piirtää tai tehdä mitä vaan, mistä on apua kommunikaatiossa.

Vuorovaikutus opitaan jo varhaislapsuudessa vanhemmilta ja myöhemmin koulussa ja ystävien kanssa toimimisesta. Mielestäni on hyvin sanottu, että me emme opettele vuorovaikutusta vaan vuorovaikutus opettaa meitä (Kauppila 2000, 11). Olemme elämämme aikana niin monessa vuorovaikutussuhteessa, ettei niitä tule edes tule mietittyä. Sosiaalista vuorovaikutusta tapahtuu muun muassa kotona, koulussa, työpaikalla, kaupassa ja liikenteessä.

Vuorovaikutuksen avainsanoja voisivat olla aitous, itsensä hyväksyminen, myönteisyys ja kiinnostuneisuus. Edellä mainitut avainsanat ovat avainsanoja myös soittotunnilla tapahtuvassa vuorovaikutuksessa. Oppilaan kuunteleminen, kuten myös oppilaalla opettajan kuunteleminen ovat perusedellytyksiä soittotunnin ja opetuksen onnistumiselle.

Soittaminen on monelle hyvin henkilökohtaista, ja kun yksilötunnilla ollaan opettajan kanssa kahden, tilanne voi aluksi olla nuorelle soittajalle uusi ja outo. Lapsen aloittaessa soittotunnit, vanhemmat voivat tulla seuraamaan ensimmäisiä soittotunteja, ollen näin lapselle turvana. Näin he näkevät, mitä soittotunnit pitävät sisällään. Vanhemmat ovat myös tärkeässä asemassa soittoläksyjen suhteen. Aloitteleva soittaja tarvitsee usein apua soittoläksyjen harjoittelemisessa ja silloin on hyvä, että vanhempi/vanhemmat tietävät miten auttaa harjoittelemisessa. Vanhemmat voivat myös kertoa mielipiteensä opettajalle läksyjen määrästä ja siitä, miten oppilas suhtautuu harjoitteluun.

Verne Reynolds painottaa kirjassaan "The Horn handbook" opettajan roolia luokassa. Oman instrumentin opetuksen ohella opettajan on tarkoitus kannustaa ja auttaa oppilasta musiikillisessa kasvussa. Opettajan tehtävä on luoda turvallinen ilmapiiri, jossa oppilas voi puhua musiikillisista ongelmistaan ja myös muista elämän huolista (Reynolds 2001, 48).

Annu Tuovilan (2003) tekemässä tutkimuksessa tuli molempien, sekä oppilaiden että opettajien kommenteissa esiin aito kontakti ja vuorovaikutus. Oppilaan haluttiin kokevan, että hänen ajatuksensa ovat tärkeitä. Helpoiten oppilaan ajatusten

huomioinnottaminen tapahtui kuuntelemalla juttuja oppilaan sen hetkisestä elämästä, ja vastaamalla heidän toiveisiinsa esimerkiksi soitettavan musiikkityylin suhteen.

Opetussuunnitelmat jättävät

nykyisin enemmän tilaa opettajan omille valinnoille. Näin ollen opettaja voi muokata opetusta kullekin oppilaalle sopivaksi.

Jos keskustelua ja avointa vuorovaikutussuhdetta ei jostain syystä pysty syntymään, tai siihen tulee särö, on hankalaa saada soittoa sujumaan jouhevasti. Tilanne voi olla tukala niin opettajalle kuin oppilaallekin. Keskustelun avulla ilmenisivät oppilaan musiikkimieltymykset, miksi hän haluaa soittaa ja mikä hänelle on elämässä muutenkin tärkeää. Kun opettajalla on nämä asiat tiedossa, hän osaa suunnitella opetustaan oppilaan mielen mukaiseksi, ja kun opetus on mielekästä, oppilas nauttii soittohetkistä ja jaksaa paremmin harjoitella läksynsä. Huonoja esimerkkejä vuorovaikutuksen olemattomuudesta löytyi tekemistäni haastatteluista monia:

"No se huus ja mua pelotti mennä sinne tunnille.. no en mä siit sanonu..olin hiljaa vaan" (H1).

"Ett välil siel tunnilla vaa pelkäs, kun jos joku ei onnistunu ni se saatto unkariks tosi vihasesti..niinku kiroilla..—en muista itkeneeni mut..." (H4)

Kumpikaan haastateltavista ei kertonut huutavasta ja vihaisesta opettajasta kotona vanhemmilleen, ennen kuin vasta noin vuoden jälkeen.

Erja Joukamo-Ampuja käsittelee musiikillisessa lisensiaattityössään (2010) luovia muusikontaitoja. Yksi suurin yksittäinen syy vuorovaikutuksen ongelmiin oli oppilaan epäonnistumisen pelko. Jo lievä epäonnistumisen pelko opetus- tai vuorovaikutustilanteessa kavensi oppilaan ilmaisualuetta ja houkutteli suunnittelemaan toimintaa ennalta. Ennalta suunnittelu ei anna tilaa spontaaneille reaktioille (Joukamo-Ampuja 2010, 46). Spontaaneiden reaktioiden jäädessä pois, opetustilanteesta tulee jäykkä, ja molemmille osapuolille helposti epämielinen.

Myös Eeva-Maria Nyssönen toteaa tutkielmassaan (2000), ettei ole mahdollista olla samaan aikaan luova ja uutta kokeileva, jos tuntee syvää itsearvostuksen puutetta. Epäonnistumisen odotus on omiaan ruokkimaan epäonnistumista (Nyssönen 2000, 10).

Joskus syy kommunikoinnin ongelmiin on sanaton viestintä (Joukamo-Ampuja 2010, 46). Tapa nauraa tai hymyillä saattaa oppilaasta tuntua epämiellyttävältä tai tietyt eleet loukkaavilta. Esimerkiksi tahaton olankohautus oppilaan kertoessa hänelle tärkeää asiaa saattaa oppilaasta tuntua hänen ajatustensa tyrmäykseltä. Tällaisten tilanteiden välttämiseksi opettajan tulisi tulla tietoisesti lähettämistään viesteistä, jolloin tahattomat tyrmäykset jäisivät pois (Joukamo-Ampuja 2010, 46).

Jotkut jo edellisessä luvussa mainitsemani oppilaan kohtaamat elämisen ongelmat voivat olla niin kattavia, että ne vaikuttavat koko elämään. Silloin on erittäin tärkeää, että opettaja olisi tietoinen oppilaan elämäntilanteesta. Opettajan olisi tärkeää mukauttaa opetustaan, jos lapsen elämän ongelmat niin vaativat (Tuovila 2003, 229).

Ongelmatilanteessa voi hetkeksi unohtaa kaikki soittamiseen liittyvät tavoitteet ja keskittyä siihen, mitä oppilas kokee sillä hetkellä ja avata tilannetta sitä kautta. Jos oppilaan käytös muuttuu radikaalisti lyhyen ajan sisällä ja oppilas ei itse kerro syytä, voi opettaja olla yhteydessä oppilaan vanhempiin. Avoin vuorovaikutus tarvitsee toteutuakseen molempien osapuolien aktiivista osallistumista, herkkää tilannetajua, ja silmien sekä korvien auki pitämistä.

5.3 Dialogisuus ja oppilaan kohtaaminen

Dialogi voidaan johtaa kreikan kielen sanoista "dia" ja "logos". Logos tarkoittaa sanan merkitystä, ja dia tarkoittaa kautta tai lävitse. Siten dia-logos tarkoittaa merkityksen tai ymmärryksen virtausta keskustelijoiden lävitse. Dialogisuus on kahden tai useamman ihmisen välille syntynyttä ajatusten vaihtoa ja yhdessä ajattelua. Otavan musiikkitieto määrittää dialogin olevan kahden osapuolen vuoropuhelua tai kaksinpuhelua. (Otavan musiikkitieto A-Ö, Keijo Virtamo 1997)

Luin Leena Unkari-Virtasen ja Markku Kaikkosen kirjoittaman artikkelin "Läsnäolon, huomion ja kunnioituksen musiikkipedagogiikka" (2007). Artikkelissa pohdittiin musiikkipedagogiikan sisältöä. Perusajatuksena on, että musiikkipedagogi opettaa tietyn soittimen lisäksi myös laajemmin muusikkoutta (Unkari-Virtanen & Kaikkonen).

Artikkelin mielenkiintoisin toteamus oli "läsnäolon vaatimus". Minun kirjoittaessani dialogisuudesta, he puhuvat enemmänkin fokaalisuudesta.

Dialogisuus pähkinänkuoressa voisi olla yhdessä oppimista, sitä voi kutsua myös oppilaan ja oppilaan yhteiseksi oppimismatkaksi. Dialogisuudessa kumpi tahansa voi tehdä aloitteen, opettaja tai oppilas. Merkittävää on se, että aloite on aina samanarvoinen.

Dialogisuudessa merkittävää on sen edellyttämä vuorojenvaihto, jossa siirrytään puhujasta kuuntelijaksi ja kuuntelijasta puhujaksi. (Vilka 1996, 51). Soittotunnilla tuota vuorojenvaihtoa pitäisi tapahtua. Oppilas kuuntelee opettajaansa, jonka jälkeen ihannetilanteessa opettaja kuuntelee oppilasta. Jos näin tapahtuu, vuorovaikutus on avointa ja yhteinen oppimismatka on mahdollinen.

Dialogisuudessa on tärkeitä tilannetaju ja tilanneherkkyys. Oppilaiden kanssa kahdestaan olo luokassa on herkkä kaikelle vuorovaikutukselle. Tunnilla koetaan paljon henkilökohtaisia asioita, jotka helpottuvat, jos opettajalla on tilannetajua. Lehtonen muistuttaa kirjassaan (2004) kuinka hienovaraisesta ja henkilökohtaisesta asiasta on kyse, kun puhutaan musiikkikasvatuksesta:

Hyvin harvassa opetuksessa ollaan tekemisissä niin hienovaraisten tuntemusten kanssa, kuin musiikkikasvatuksessa. Luultavasti missään muussa kasvatuksessa ihminen ei olisi yhtä paljaana osaamisensa tai osaamattomuutensa kanssa kuin juuri musiikissa. (Lehtonen 2004, 16)

"Ihmisen lukutaito" on yksi musiikkipedagogin tärkeimpiä osaamisalueita (Unkari-Virtanen & Kaikkonen). Oppilaan kohtaaminen hänenä itsenään, huolineen ja iloineen saa oppimisen tuntumaan luontevalta ja mielekkäältä. Tilannetajuun ja ihmisen lukutaitoon liittyy mielestäni kiinteästi empatia ja mukana eläminen. Suhtautuminen oppilaan elämään empaattisesti auttaa luottamussuhteen syntymisessä. On tärkeä ymmärtää, että oppilaalle jokin asia voi olla todella suuri, vaikka se ei opettajasta siltä tuntuisikaan.

Dialogisuus opettajan ja oppilaan yhteisenä oppimismatkana kuulostaa houkuttelevalta tavalla oppia soittamaan ja oppimaan musiikista mukavalla, luontevalla tavalla.

5.4 Itsearviointi ammattiopiskelijan apuna

Nykyään opetuksessa suunnataan entistä enemmän siihen, että oppilas antaisi itse arvioita itsestään eli alkaisi miettiä itsearviointia. Opettajan palautteen lisäksi oppilas saisi itse kertoa miten on mielestään edennyt, mitä on parannettavaa ja millaisena hän on menneen opiskeluvuotensa kokenut.

Omat kokemukseni itsearvioinnista ovat olleet positiiviset sen opettavuuden ja auttavan vaikutuksen takia. Joutuessani miettimään ja sanomaan ääneen miten esimerkiksi tutkinto on mennyt, saan mahdollisuuden katsoa itseäni ja omaa suoritustani niin sanotusti ulkopuolisena, ja silloin huomaan helposti jos lankean samoihin virheisiin aina uudestaan.

Itsearviointitilanteessa, oman opettajan ollessa paikalla, on hyvä mahdollisuus pohtia tulevia suunnitelmia opettajan kanssa, ja opettajalla on loistava tilaisuus saada kuulla oppilaan omia aivoituksia. Opettaja ja oppilas voivat miettiä, ovatko käsitykset menneistä tapahtumista samanlaisia. Itsearvioinnissa tulee helposti ilmi oppilaan mahdolliset itsetunnon puutteet. Myös itsetunnon ylivertauuskuvitelmia voi tulla esiin.

Opettaja-oppilas-suhteelle itsearviointitilanne on hedelmällinen, jos molemmat osapuolet uskaltavat rohkeasti olla tilanteessa avoimia ja kertoa reilusti mielipiteensä omasta itsestään ja molemmat toisestaan.

Esiintymisen jälkeisessä itsearviointitilanteessa kysymyksiä oppilaalle voivat olla esimerkiksi:

- miltä tuntui esiintyä?
- miten mielestäsi onnistuit?
- tekisitkö nyt jotain toisin?
- olitko harjoitellut tarpeeksi?
- jännititkö esiintymistä?
- mitä muuttaisit esityksestäsi nyt jälkikäteen?
- mahdollinen arvosanan kysyminen oppilaalta, eli minkä arvosanan hän itse antaisi?

Kysymykset voivat tuntua yksinkertaisilta ja helpposyisiltä, mutta heti esiintymisen jälkeen ne voivat esiintyjästä tuntua vaikeilta, esiintymisestä johtuvan adrenaliinin

vuoksi. Siksi esiintyjälle on hyvä antaa hetki aikaa hengähtää ja koota omia ajatuksiaan ennen itsearviointia alkua.

Koulussa tapahtuvan itsearviointia tarkoitus on antaa opiskelijalle valmiuksia itsearviointiin jatkossa. Valmiuksia tilanteisiin, jossa opettaja ei ole kysymässä kysymyksiä, vaan omat esiintymiset pitää osata arvioida itse itselleen, ja oppia niistä tulevia esityksiä varten. Usein luullaan, että ainoastaan epäonnistuneet tai vähän huonommin menneet esitykset pitää arvioida ja miettiä mikä meni vikaan. Aivan yhtä tärkeää on miettiä ja tulla tietoiseksi siitä, mitkä asiat edesauttavat hyvän esityksen synnyssä ja miten voi auttaa itseään paremmaksi esiintyjäksi ja taituriksi, joka loistaa lavalla.

Paperille voi kirjoittaa itselleen ylös omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan ja pohtia syitä miksi näin on, tai miksi jotkut asiat eivät ole niin kuin haluaisi niiden olevan. Itsearviointipaperit kannattaa säästää, lukea vanhoja papereita, ja oppia niistä. Arviointipapereita voi myös viedä omalle opettajalle, joka voi kommentoida ja kertoa onko hän pedagogina oppilaastaan samaa mieltä kuin mitä oppilas on itsestään.

Itsearvioinnissa parhaat apuvälineet ovat nauhuri, metronomi, opettajan silmät ja korvat sekä tärkeimpänä oma ajattelu (Reynolds 2001, 48).

Itsearviointia on hyödyllistä harrastaa myös ilman esiintymisiä ja tutkintoja. Oman soiton nauhoittaminen on erittäin hyödyllistä oman oppimisen kannalta, ja myös palautteenannon kannalta. Nauhoituksesta on helppo huomata omat virheet, vahvuudet, toistuvat maneerit, onnistumiset ja epäonnistumiset, eli ne asiat, joita soiton aikana ei ehdi rekisteröimään.

6 TAVOITTEET JA ITSETUNTO

6.1 Kuka päättää tavoitteet?

Kenen ehdoilla edetään, opettajan, oppilaan vai oppilaan vanhempien?

Pohdin tavoitteiden asettamista itsetunnon kannalta, koska tavoitteilla on suuri vaikutus oppilaan ja opiskelijan itsetuntoon. Tavoitteiden luominen, asettaminen ja niissä pysyminen tai niistä luistaminen vaikuttaa myös opiskelumotivaatioon. Oppilaan iällä ja opiskeluasteella ei mielestäni ole asiaan vaikutusta.

Musiikkikasvatuksen perusajatus on, että mitä aiemmin lapsi ohjataan määrätietoisen ja tehokkaan musiikkikasvatuksen pariin, sitä parempi hänestä tulee (Lehtonen 2004, 24). Ongelma on kuitenkin aina siinä, ettei voida ennalta tietää, kenellä on aineksia tulla ammattimuusikoksi. Ei voida ennalta tietää, kuinka ihminen kehittyy ja mikä tärkeintä: haluaako oppilas oppia musiikkia niin suuressa määrin, että ryhtyisi ammattimuusikoksi. Tekemistäni haastatteluista ainoastaan yksi haastateltava sanoi tietäneensä, että hänestä tulee aikuisena ammattimuusikko. Muut neljä haastateltavaa kertoivat ajautuneensa musiikin pariin, ja ovat sitä kautta jatkaneet musiikin ammattiopintoihin ja työelämäänsäkin.

Onko musiikin pariin ajautuminen itsetunnon kannalta hyvä vai huono asia? Jos ajautuminen tapahtuu mielekkäällä tavalla, se voi olla itsetuntoa tukeva asia. Jos ajautuminen musiikin ammattiopiskelijaksi tuntuu pakotetulta, tai ainoalta vaihtoehdolta, se voi aiheuttaa paineita ja suorituskeskeisyyttä, joka edesauttaa itsetunnon heikkenemistä.

Nuorten oppilaiden kohdalla saattaa tulla eteen tilanne, jossa oppilaan vanhemmat haluavat (oppilasta enemmän) lapsestaan arvostetun huippumuusikon. Lapselle tai nuorelle vaatimukset voivat tuntua kohtuuttomilta. Jos omaa tahtoa ei ole yhtä paljon kuin vanhemmillä, odotukset ovat epäreiluja. Lapsesta voi tulla tahdoton objekti, jota kunnianhimoiset vanhemmat muovaavat oman mielensä mukaan. (Lehtonen 2004, 25).

Tällaiset oppilaat, jotka ovat hankkineet soittotaitonsa muiden toiveiden mukaisesti, kokevatko he itse lainkaan onnistumisen iloa? Onnistumisen ilo voi tässä tapauksessa

olla vanhempien hyväksynnän saaminen, ja soittotaito on siihen vain väline. Soittotaidonhan kuuluisi olla väline musiikin tekemiseen ja musiikista nauttimiseen.

Viides haastateltavani kertoi soittavansa vain miellyttääkseen muita ja turhautui koska tiedosti asian niin selkeästi. Hän oli unohtanut soittamisen riemun, mutta ei halunnut, että häneen petytään jos hän ei tulekaan soittamaan niin kuin on aina tullut. Hänen tavoitteensa määrättiin ulkopuolelta, eikä hän oikein tiennyt ollako samaa mieltä vai ei.

Myös musiikkipedagogit ja oppilaitokset voivat palvoa lahjakkuutta ja suorituksia sekä nähdä oman suuruutensa oppilaiden ylivertaisissa esityksissä. Näin kaiketi ajateltiin myös siinä sanomalehtikirjoituksessa, jossa erään sellonsoitonopettajan todettiin voittaneen Turun sellokilpailut. Opettaja ei ollut itse osallistunut nuorille tarkoitettuun kilpailuun, vaan kyse oli siitä, että loppukilpailuun pääsi monta hänen oppilastaan. Kaiken ansion saikin heidän opettajansa. Ei ollutkaan tähtioppilaita, vaan oli yksi tähtiopettaja (Lehtonen 2004, 25).

Erään oppilaan opettaja kehotti oppilasta olemaan suorittamatta kurssitutkintoa, kun oppilas ei opettajan mielestä osannut vaadittavia etydejä tarpeeksi hyvin. Oppilas tiesi osaavansa, mutta jännitti soittotuntia niin paljon ettei onnistunut tunnilla. Oppilas sai tahtonsa läpi, eikä perunut tutkintoa. Oppilas sai kiitettävän arvosanan ja opettaja kehui kaikille suureen äänen, kuinka hänen oppilaansa oli suoriutunut niin hienosti. Opettajahan itse oli yrittänyt perua koko tutkinnon.

Tässä tapauksessa oppilaan omat tavoitteet toteutuivat, mutta väittelyn tuloksena. Oppilas itse tiesi pärjäävänsä, opettajan sanomisista huolimatta. Tässä tapauksessa opettaja ei kantanut vastuuta oppilaastaan. Opettajan kuuluisi ottaa vastuu myös "huonoimmistakin" oppilaista eikä vain paistatella, kun oppilaat saavat hyviä arvosanoja tai pärjäävät kilpailuissa.

Annu Tuovila kirjoittaa teoksessaan "Mä soitan ihan omasta ilosta" (2003) että keskeiseksi opiskelumenestyksen selittäjäksi osoittautui lapsen kokemus siitä, missä määrin hänen tavoitteensa ja ehdotuksensa huomioitiin opetus- ja harjoitustilanteissa. Niin Tuovila (2003) kuin Lehtonenkin (2006) kirjassaan peräänkuuluttaa oppilaan, opettajien ja vanhempien yhteistyötä musiikinopiskelussa. Yhteistyön tapahtuessa on mahdollista saavuttaa myönteisiä oppimiskokemuksia ja saada hyviä oppimistuloksia

oppilaalle mieluisalla tavalla.

Mielekkääseen oppimiseen ei silti riitä pelkästään opettajan ja vanhempien välinen yhteistyö, vaan oppilaan pitää itse olla mukana luomassa tavoitteita. Kaikista ongelmallisiin tilanne on, jos vanhempien ja opettajan tavoitteet ovat samansuuntaisia, mutta ristiriidassa oppilaan omien tavoitteiden ja toiveiden kanssa (Tuovila 2009, 239).

Haastateltavistani yksi mies kehui opettajaansa, joka aina osasi vetää oikeista naruista ja tuoda oppilaalle mieleisen musiikkityylin nuotteja harjoiteltavaksi, ja sai näin oppilaan innostumaan edelleen soitosta. Jos opettaja olisi ohittanut oppilaan toiveet, oppilas olisi luultavasti harkinnut lopettamista (H3).

Lukemistani lähteistä ja tekemistäni haastatteluista huomasin, kuinka tavoitteet vaikuttivat opiskelijan itsetunnon rakentumiseen ja millä tavoin itsetuntoa oli mahdollisuus vahvistaa ottamalla oppilaan tavoitteet huomioon. Oppilaan saadessa vaikuttaa häntä koskeviin päätöksiin, hän tuntee olevansa tärkeä. Kuulluksi tuleminen ja kokemus omasta tärkeydestä edesauttavat terveen itsetunnon rakentumisessa.

6.2 Mitä vikaa on musiikkiharrastuksessa?

Harrastus -termi tarkoittaa harrasta toimintaa jonkin aktiviteetin parissa. Harrastuksista ihminen hakee elämälleen sisältöä ja merkitystä; positiivisia ja mielihyvää tuottavia ulottuvuuksia (Lehtonen 2004, 130).

Alla on Kimmo Lehtosen (2004) kirjasta löytyneet kommentit, jotka esitti nuori sellistiopiskelija. Hän oli pitkälle edistynyt opinnoissa ja suorittanut diplomia vaille kaikki tutkinnot. Hänen mielestään kyky musiikin ymmärtämiseen saavutetaan ainoastaan pitkällisen koulutuksen kautta. Hän ei antanut minkäänlaista arvoa musiikin harrastajille.

”Sellaisten, joilla ei ole lahjoja on aivan turha tulla opiskelemaan musiikkia. Kyllä instrumenttiopettajan tarkoituksena on kouluttaa hyviä muusikoita ja tähän lähtee siitä, että valikoi itselleen lahjakkaimmat oppilaat ja yrittää mahdollisimman nopeasti eroon lahjattomista. Kyllä kai sellaiset voivat yrittää keksiä itselleen jotakin muuta tekemistä kuin musiikkiopiston nurkissa pyöriminen ja opettajan ajan haaskaaminen. Pysykööt kaikenlaiset poropeukalot vaan poissa musiikinalueelta ja vingutelkoot pelimannit viulujaan jossakin muualla. Tämä on ehdottomasti kaikkien etu” (Lehtonen 2004, 51, 52).

Miksi musiikkiopistoissa niin selvästi ja yksioikoisesti tähdätään musiikin ammattilaisuuteen ja pidetään vähempiarvoisena musiikin harrastamista? Mihin unohtuvat kaikki ne määritelmät harrastamisesta ja musiikkikasvatuksen tarkoituksista? Onko todellista musiikinkuuntelua ainoastaan sävellajien analysointi ja harmonioiden purkittaminen? Mihin jää musiikista nauttiminen, musiikin kuuntelu ja sen tuottama rentous ja iloisuus? Yleensä juuri musiikin harrastajat ovat niitä, jotka nauttivat omasta soitostaan ja riemuitsevat esityksistä. He ovat tyytyväisiä, koska ovat itse päättäneet harrastaa, ja päättäneet edetä taidoissaan.

Opetetaanko sellaista oppilasta kunnolla, joka ei tähtää ammattimuusikoksi? Vastauksen viimeiseen kysymykseen pitäisi olla että opetetaan, mutta näin se ei välttämättä nykyaikaisessa musiikkiopistossa ole. Syitä voi olla monia. Osa opettajista voi olla liian kiireisiä, joten heidän suurimmat voimavaransa menevät lahjakkaisiin oppilaisiin, eli heihin, "joihin kannattaa satsata". Vähemmälle saattavat jäädä ne oppilaat, jotka joko eivät halua oppia, tai ne oppilaat, jotka kyllä haluaisivat oppia, mutta tahto on verraten suurempi kuin taito. Osa opettajista saattaa asennoitua samalla tavalla kuin aiemmin mainittu sellistiopiskelija, ja päättää ettei tuhlaa omia lahjojaan ja aikaansa harrastajiin, joilla ei ole kunnianhimoa ja/tai taitoa muusikonuralle.

Onneksi opetussuunnitelmat jättävät nykyisin enemmän tilaa myös opettajan omille valinnoille. Opettaja osallistuu nykyisin myös opetussuunnitelman laatimiseen. Hän ei ole pelkästään opetussuunnitelman toteuttaja, vaan myös laatija. Se herättää opettajassa väkisin pedagogista ajattelua. Näin ollen opettaja voi muokata opetusta kullekin oppilaalle sopivaksi (Kansanen 2000, 105).

Opettajan tehdessä opintosuunnitelmaa hänen pitäisi muistaa ajatella jokaista oppilasta yksilönä. Mihin suuntaan kukin oppilas haluaisi kehittyä, ja kuinka paljon oppilas on sitoutunut musiikkiin (Bowman 2002, 63). Ei voi tehdä yhtä suunnitelmaa, joka sopisi kaikille, vaan jokainen oppilas täytyy miettiä erikseen. Ei ole olemassa kahta samanlaista opiskelijaa tai kahta samanlaista oppijaa.

Suomen Musiikkioppilaitosten liitto (smol) julkaisee vuodesta toiseen oppaan, jossa yleisten ohjeiden lisäksi kattavasti kerrotaan musiikkioppilaitoksiin pyrkiville, niissä jo opiskeleville, ja molempien ryhmien vanhemmille oppilaitosten päämääristä. Yhtenä

päämääränä on kyllä musiikkisuhde, joka vastaa oppilaan toiveita, mutta kuitenkin oppilaan osaamiseen ei saa jäädä aukkoja, jotka haittaavat myöhempiä opintoja. Aukottomuutta valvotaan kurssitutkinnoin. Ristiriita on selkeä. Halutaan vastata lapsen toiveisiin, mutta silti kurssitutkinnot tehdään, oli se lapsen toiveissa tai ei.

Paljon on myös puhetta kurssitutkintojen merkityksestä arvosanan ainoina määrääjänä. Kurssitutkinnoilla mitataan, kuinka hyvin oppilas osaa esittää tietyn ohjelmiston lautakunnalle, mutta ei esimerkiksi oppimisstrategioiden kehittymistä, opiskeluun syventymistä tai oppilaan rakkautta musiikkiin (Anttila 2004, 113).

Tuovilan tekemässä tutkimuksessa yksi lapsi kuvasi tuntojaan harrastuksestaan seuraavasti:

Kun täällä oli niin paljon velotteita. Kun sit ne oikeesti halus, että musta tulee soittaja aikuisena. Se tässä musiikkiopistossa mättää, että ne ei hyväksy että tää on mun harrastus ja mä vaan haluan soittaa viulua enkä mitään muuta. Vähän niinkun mun kaverin taitoluistelussa kävi, että susta tulee aikuisena taitoluistelija tai sit sä et käy täällä” (Tuovila 2003, 218)

Yksi ratkaisu olisi Lehtosen kirjassaan esittelemä kahtia jako, entistä selvempi ero ammattikoulutuksen ja harrastepohjaisen koulutuksen välille. (Lehtonen 2004, 11).

Eihän koko systeemiä tarvitse muuttaa, vaan uudet keinot voivat tulla vanhojen rinnalle. Näin ainakin välttyään epämukavalta kilpailuasetelmalta.

Monipuolisuus opistotarjonnassa auttaisi niin harrastajia kuin musiikkiopistojen opettajiakin; olisi alusta asti selvää millä pyrkimyksillä kukin soittaa ja tilannetta voisi päivittää aika ajoin, esimerkiksi joka lukuvuoden päätteeksi. Tilanteen eläessä voisi vaihtaa ammatillisempaan opistoon, tai ammattiin tähtäävästä opistosta harrastelijoiden joukkoon, ja näin molemmissa laitoksissa voisi olla iloisia soittajia.

6.3 Musiikkia ihan itse, ihan itselle

Soittamaan oppiminen, soittoharrastus, soittaminen, musiikki, soittotunnit, soittelu, soittelemineen, harjoittelu, soittoläksyt, oppilasilta/matinea...

Edelle mainittujen sanojen kuuluisi kuvata jotain mukavaa oppilaalle itselleen mielekästä asiaa ja uuden, mukavan taidon oppimista. Jotain, jolla ilahduttaa itseään ja muita. Se on se soittamisen ilo.

Kuitenkin usein nuo alussa mainitut sanat saavat pahan kalskeen hyvin helposti, jos niihin liittyy huonoja kokemuksia huutavista opettajista, liian vaikeista etydeistä, puuduttavista asteikoista, epäonnistumisen pelosta, esiintymisjännityksestä, pelottavista matineoista, vanhempien painostuksesta ja liian suurista odotuksista.

Pienelle ja nuorelle lapselle hyväksi tulemisen lisäksi on tärkeää, että hän saa itse olla mukana häntä koskevissa päätöksissä ja reagoida niihin haluamallaan tavalla. Ketään ei voi pakottaa muusikoksi vaikka olisi kuinka lahjakkaasta tapauksesta kyse. Aina voi ohjeistaa ja viitoittaa tietä, muttei saisi painostaa johonkin, mihin lapsi tai nuori ei tunne mielenkiintoa. Intohimo musiikkiin syntyy hyvien kokemusten kautta ja niitä olisi suotava oppilaalle mahdollisimman paljon ja oppilaalle mielenkiintoisella tavalla.

Vaikka soitonopetuksessa suuri paino on tietysti soittamaan oppimisella, soittotuntitilanne on varsinkin lapselle tilanne, jossa opitaan sosiaalisia taitoja ja opitaan oppimaan jotain uutta asiaa. Soitonopiskelusta voi näin olla hyötyä muussakin opiskelussa. Soittotunnilla oppii keskittymään, kuuntelemaan, kertomaan mielipiteensä ja perustelevaan ne. Ne kaikki ovat hyödyllisiä taitoja muuallakin kuin vain soittotunnilla.

Musiikkiopistoilla ja varsinkin opettajilla on monenlaiset ja monipuoliset keinot auttavat oppilasta myönteisten musiikkikokemusten synnyssä, jos siihen jaksetaan panostaa ja opettajat jaksavat antaa itsestään arvokasta musiikillista tietotaitoa ja aikaa sellaiselle ihmiselle, joka haluaa oppia soittamaan. Opettajalta vaaditaan halua jakaa tietotaitoa oppilaalle riippumatta niistä tavoitteista tai pyrkimyksistä, joiden takia soittotaito halutaan hankkia, tai halutaan kartuttaa jo olemassa olevaa taitoa.

Mikko Franck puhuu kirjassaan (Rautavaara & Franck, 2006) siitä, miten tiedon pönttämisen ja ulkoa opettelun sijaan lapsille ja nuorille täytyisi tuottaa kokemuksia musiikista. Rautavaara ja Franck ovat kirjassaan molemmat samaa mieltä siitä, että musiikin opetuksen pitäisi vapauttaa lapsi kokemaan musiikin tekemisen riemu (Rautavaara & Franck 2006, 82.).

Soittotunnilla ja musiikin opiskelussa opitaan hyödyllisiä asioita inhimillisyydestä ja ihmisyydestä. Opiskelu ja musiikin tekeminen muuttavat meitä, ja vaikuttavat paljon siihen, mitä odotamme elämältä (Bowman 2002, 63).

Parhaimmillaan musiikkiharrastus ja soittamaan oppiminen opettaa lapselle pitkäjänteistä työtä ja sitoutumista johonkin asiaan ja tekemään järjestelmällisesti töitä asian saavuttamiseksi. Soittotaidolla voi ilahduttaa itseään ja ympärillä olevia. Soittotaidolla voi saada itselleen elämän läpi kestäviä elämyksiä, ja näitä elämyksiä voi jakaa muiden kanssa.

Musiikki pysyy aina itsellä ja siitä nauttii eniten, jos intohimo musiikinoppimiseen tulee itsestä sisältä päin, eikä muiden sanomana.

POHDINTAA

Kirjoittaessani opinnäytetyötä ja lukiessani siihen käytettyjä lähteitä huomasin, kuinka kiinnostunut aiheesta olinkaan. Olin pohtinut aiheeseen liittyviä asioita jo kauan, mutta luettuani loistavia kirjoja aiheesta, tunsin tehneeni hyvän ja hyödyllisen aihevalinnan. Hyödyllisen minulle itselleni, mutta toivon, että opinnäytetyöni voi olla avuksi myös muille opiskelijoille ja opettajille.

Toiveena minulla oli myös tuoda esiin hyviä asioita musiikinopiskelusta. Halusin todeta, ettei musiikin ammattiopiskelijan maailma ole niin synkkä kuin Kimmo Lehtonen "Maan korvessa kulkevi.." (2004) kertoo. Onneksi löysin paljon hyviäkin asioita ja kuulin iloisia tarinoita haastatellessani ammattiopiskelijoita.

Erään pohjoiskarjalaisen sanonnan mukaan musiikinopettajan ensimmäiseksi, toiseksi ja kolmanneksi tärkein tehtävä on innostuksen herättäminen, ja vasta neljännellä sijalla tulee jotain muuta. (Anttila & Juvonen 2002, 99)

Niin totta kun vain sanonta voi olla, varsinkin alkeisoppilaiden kohdalla. Suureen arvoon sanonta pääsee myös stressaantuneiden, väsyneiden ja omien taitojensa ääri rajoilla painiskelevien ammattiopiskelijoiden kanssa.

Muistan, kuinka itse musiikkiluokkalaisena kävin käyrätorvitunneilla, joilla oli itsestänselvyys soittaa transpoinnteja, etydejä, asteikoita ja kolmisointuja. En koskaan kysynyt tai miettinyt miksi. Omille oppilailleni selitän asteikoiden ja kolmisointujen oleva rakennuspalikoita torvensoittoon, ne eivät ole se itse asia. Eihän lukemaankaan voi oppia, ellei tunnista kirjaimia. Selittäminen auttaa oppilasta ymmärtämään ja myös jaksamaan puuduttavilta tuntuvia harjoitteita, ja vaikeita transpoinnteja. Oppilas itse huomaa, kuinka tehty työ, se etydeiden hiominen ja transpoinntien kanssa hikoilu tuottaa tulosta, ja antaa valmiuksia eteenpäin. Rakennuspalikoiden konkreettinen hyöty tulee esiin, ja se kannustaa harjoittelemaan lisää.

Usein kuulee sanottavan, että tietyssä vaiheessa, kun tekniikka hioutuu paremmaksi ja kestäväksi, musiikki itsessään voi puhjeta kukkaan ja tarjota paljon kauniita kokemuksia ja tunteita, joita muualta ei voi saada. Kauniita kokemuksia musiikin

parissa voi saada ennen varmaa teknistä hallintaakin, kuuntelemalla musiikkia ja nauttimalla kuulemastaan. Esimerkiksi ensimmäinen konsertti puhallinorkesterin kanssa on ikimuistoinen kokemus, joka avaa aivan uudenlaisen maailman pienelle torvensoittajalle, ja onnistumisen kokemukset auttavat itsetuntoa kehittymään positiiviseksi, ja tämän avulla jaksaa jatkaa, jos eteen tulee vastoinkäymisiä.

Nyt opettajana huomaan, kuinka vaikuttavaa on olla oppilaan oppimisessa mukana. Opettajana en halua olla kuin kauha joka kaataa tietoa oppilaaseen, vaan toivon, että oppilas osaa sulattaa tiedon ja osaa muokata sitä tulevia oppeja varten. En tarkoita, että pähkinä pitäisi purra oppilaan puolesta, vaan että oppilas kokisi oppimisympäristön olevan turvallinen kysymyksille ja vastauksille. Molemmat voivat kysyä, ja molemmat uskaltavat vastata avoimesti ja vapautuneesti.

Kun oppilaita kuuntelee heinä itsenään, heistä oppii uutta ja opittuja asioita voi hyödyntää heidän opettamisessaan. Näin opetuksesta tulee heille mielekästä, ja he oppivat enemmän. Haluan, että oppilaani huomaavat, että opetan juuri heitä. Kun oppilas tulee tunnille, haluan opettaa juuri häntä soittamaan torvea.

Haastattelut syvensivät aihetta hyvin, koska kuulin ammattiopiskelijoiden mielipiteitä ja muistoja musiikin harrastamisesta ja musiikin ammattiopiskelusta. Samalla mietin paljon omaa tietäni ammattiopiskelijaksi ja kohta valmistuvaksi opettajaksi.

Haluan väistää kuoppia, joita opettajan tielleni voi tulla ja haluan myös siirtää eteenpäin sitä hyvää, mitä olen omilta opettajiltani saanut. Uskon, että lukemani kirjallisuus ja tekemäni haastattelut ovat tehneet minusta monipuolisemman, mielteliäämmän ja sitä myöten taitavamman pedagogin ja soitonopettajan.

LÄHTEET

Anttila, Mikko 2004. Musiikkiopistopedagogiikan teoriaa ja käytäntöä. Joensuun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita N:o 39. Joensuun yliopisto 2004.

Anttila, Mikko & Juvonen, Antti, 2002. Kohti kolmannen vuosituhatosen musiikkikasvatusta. Joensuu University Press/Joensuun yliopistollinen kirjasto. Gummerus kirjapaino Oy, Saarijärvi.

Bowman, Wayne Educating musically, teoksessa "New handbook of research on music teaching and learning" a project of the Music Educators National Conference / editors: Richard Colwel, Carol Richardson. New York :Oxford University Press, 2002. Sivut 63,64.

Hako, Pekka 2006. Einojuhani Rautavaara ja Mikko Franck- Keskusteluja ja kirjoituksia. Helsinki. WSOY

Huhtanen, Kaija. 2004. Pianistista soitonopettajaksi. Tarinat naisten kokemusten merkityksellistäjänä. Sibelius-Akatemia. Väitöskirja.

Joukamo-Ampuja, Erja 2010 .pää on semmoinen ihan pohjaton kaivo.. Ammattimuusikoiden ja musiikinopiskelijoiden kokemuksia Sibelius-Akatemian Luovat muusikontaidot -koulutuksesta. Sibelius-Akatemia. Liseniaattityö.

Kansanen, Pertti. Opetuksen käsitemaailma. Jyväskylä. Opetus 2000

Kauppila, Reijo A. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot, Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Juva. Opetus 2000 PS-kustannus.

Kiianmaa, Kari – Trygg-Jouttijärvi, Anne-Maria 2001. Alis -kyvyt käyttöön. 2. painos. LK-kirjat / Lasten keskus Helsinki.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 1994. Hyvä itsetunto. Yhdeksäs painos. Porvoo.WSOY.

Lehtonen, Kimmo. 2004. Maan korvessa kulkevi... Johdatus postmoderniin musiikkipedagogiikkaan. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisu B: 73. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos. Turku. Painosalama Oy.

Loiske, Mari 2003. Tarinaa torvilla - vaihtelevia työtapoja ja mielikuvaharjoituksia 9-12-vuotiaille käyrätorvensoittajille. Stadia ammattikorkeakoulu opinnätetyöt 2003.

Nyysönen, Eeva-Maria. 2000. "Mä oon vaan tämmönen, en mä osaa mitään". Kolmen Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen osaston opiskelijan subjektiivisia kokemuksia ja mielipiteitä huonosta itsetunnosta ja sen vaikutuksista opintoihin musiikkikasvatuksen osastolla. Sibelius-Akatemia. Tutkielma.

Otavan musiikkitieto 1987, toimittanut Keijo Virtamo. Otava.

SMOL, Suomen musiikinopettajien liitto Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. 2002.

Teirilä, Marjatta. 1998. Physiology of wind-instrument playing and the implications for pedagogy. Jyväskylän yliopisto.

Reynolds, Verne 1997. The Horn handbook . Portland. Amadeus Press.

Tuovila, Annu. 2003. "Mä soitan ihan omasta ilosta!": Pitkittäinen tutkimus 7-13-vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. Sibelius-Akatemia. Väitöskirja.

Unkari-Virtanen, Leena & Kaikkonen, Markku. 2007. Läsnaolon, huomion ja kunnioituksen musiikkipedagogiikka. FJME.

Viljamaa, Janne 2006, Itsetunto kuntoon. Kankaanpää. Juvenes Print.

Vilka, Matti. Kohtaaminen taitona, dialogisuus ihmistutkimuksen lähtökohtana ja menetelmänä. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisusarja 1996.

Liite: Haastatteluissa käytetyt apukysymykset

- ikä
- sukupuoli
- koulu, aste, mones vuosi
- kuinka vanhana aloittanut soiton
- soitin
- saiko sen soittimen, minkä halusi
- millainen oli ensimmäinen opettaja
- mitkä muistot parhaita
- mitkä muistot huonoimpia
- tutkinnot
- milloin ajattelit ammattiopintoja, miksi
- millainen oli ensimmäinen ammattiopintojen opettaja
- miten ammattiopinnot erosi harrastamisesta
- mitkä asiat auttaneet eniten opiskelussa
- mitkä asiat estäneet eniten
- onko koskaan miettinyt lopettamista, miksi
- miksi jatkanut
- mikä soittamisessa parasta
- mikä sinusta tulee isona